

Díl II. Do konce třicetileté války.

I. Vojenské události husitských válek.

Roku 1419 odešel Žižka 13. listopadu do Plzně, jsa nespokojen s příměřím, které uzavřeli Pražané s královskou stranou. Chtěl tu vytvořiti silné středisko. V roce 1420 vedl potyčky v okolí Plzně, porazil Bohuslava ze Švamberka, nakonec však uzavřel příměří s protivnou stranou, která byla v početní přesile a odtáhl ~~na~~ ze západních Čech. V dubnu již bojoval v jižních Čechách. /1/

Zatím se stal v roce 1419 nebo 1420 purkrabím na Horšovském Týně a tím i vládcem na arcibiskupském zboží Zdeněk z Drětky. /2/

V květnu 1420 přepadl Bohuslav ze Švamberka na Boru nějaké náboženské shromáždění Chodů, na nějakém vrchu, neznámo kde ležícím. Někteří byli pak v Plzni upáleni. /3/

V roce 1421 se bojovalo na Tachovsku a Stříbrsku. Žižka přitáhl hned počátkem roku na Plzeňsko a obsadil i Chotěšov /6. nebo 7. ledna/. Zamířil pak ke Stříbru, dobyl hradu Krasíkova a zajal tam Bohuslava ze Švamberka. Oblehl pak Tachov /asi 13. ledna/. Mezitím Zikmund táhl od Ústí na Plzeň a žádal vévody Bavorské, aby poslali pomoc přes Přimdu. Žižka přerušil obléhání a spěchal do Tábora pro posilu. ~~mm~~ Posily z Bavor přišly a Zikmund spolu s nimi oblehl Kladruby. Žižka se zatím posílil silami z Tábora, spojil se s Pražany a táhl přes Rokycany k Plzni. /1/

Tu rozpustil Zikmund asi 8. února 1421 vojsko a odešel do Litoměřic. Bavorské posily se vrátily do Bavor. Žižka oblehl Plzeň 14. února, uzavřel však po čtyřech nedělích příměří s Plzeňským lantfrídem a odtáhl /asi 10. nebo 11. března/. /1/

V listopadu oblehly síly Plzeňského lantfridu tábořskou posádku na Krasíkově. Žižka přispěchal na pomoc z jižních Čech, odehnal oblehatele a ti ustoupili k Plané. Dostali pak posily lantfridu Loketského pod Jindřichem z Plavna a Žižka odtáhl k Žatci. /1/

To jsou válečné události, odehrávající se sice v nevelké vzdálenosti a mající proto jistě aspoň nepřímý vliv na život v Pivoňském podhůří, nedotýkající se ale zdejší krajiny přímo. Zato vypravuje ale Beckovský a po něm i Balbín o dobytí hradu Hirštejna. Příběh ten není však jinak doložen.

Podle toho dobyli Domažličtí, kteří se přiklonili k Táborům, dne 17. května 1421 hradu Hněstějna a upálili tam 17 lidí. Při tom asi zničen i Pivonský klášter. /2/.

Tím by se vysvětlilo i to, že v tomto roce již Zikmund zastavoval vsi kláštera.

Počátkem roku 1422 pokusili se Plzeňští pod vedením Hynka Krušiny ze Švamberka znovu o vzetí Krasíkova. Žižka zase přitáhl a hrad z obležení vyprostil. V dubnu ze západních Čech odtáhl. /1/.

Husité oblehli Horšovský Týn a snažili se zmocnit města rychle, neboť Týnští očekávali pomoc od Bavorského knížete Jana. Týn se však bránil tak úspěšně, že Husité zanechali obléhání a počátkem května 1422 odtáhli. /2/.

Domažlice byly ostrovem mezi přívrženci královskými. Vedl je hejtmán Jan Řitka z Bezdědic. /1/.

Mezi hejtmany Táborů a Sirotků je v letech 1422 - 1426 i Kuneš z Bělovic, snad ze zdejšího rodu Bělovického.

V dalších několika letech nebylo poblíž větších bojových akcí.

Roku 1425 dobyli Táboři Švihova a provedli pak na podzim vpád do Bavor do okolí Kouby. /4/. Toho roku zavázal se Zdeněk z Drátky, že bude po celý rok sloužiti Zikmundovi proti kacířům se 100 zbrojnými koni. /2/.

Roku 1426 hrozil vpád z Bavor, neboť bavorský vévoda Jan nařídil vpád do Čech u Domažlic. /5/. Byl pak proveden vpád a plenění směrem ke Klatovům. /4/.

Přibík z Klenového provedl 28. září náhlý přepad Stříbra a zmocnil se ho. /4/. /5/.

Pod vlivem husitského vítězství u Ústí obnovil a utužil se plzeňský lantfrid. Zápis o tom byl sepsán 28. října 1426. Čelnými členy lantfridu byli: Hynek Krušina ze Švamberka na Švanberce / t.j. Krasíkové/ a na Bopu,

Jindřich z Plavna na Kynžvartě a Bečově,
Jindřich z Elsenberku na Plané a Prostiboři,
Vilém z Rýzamberku na Rýzmburku, Švihově a Skále,
Purkart a Jan, bratři z Kolovrat na Bezdružicích,
Zdeněk z Drátky na Horšovském Týně,

Burian a Jan, bratři z Gutštejna na Gutštejně a Bělé,
 Vilém z Nečtin na Kornberce,
 Ivan z Nečtin na Bubně,
 Jan z Roupova na Roupově,
 Jindřich z Metelska, purkrabí na Tachově,
 Jindřich Žito z Jivjan, purkrabí na Přindě,
 Jan Štěpánovec z Vrtby na Vrtbě,
 Sezeňa z Kocova / u Tachova /,
 Bušek Calta z Kamenné Hory na Rabštejně,
 města Plzeň a Tachov /6/
 hrady Radyně a Lopata.

V čele lantfridu stála rada, kterou tvořili: Purkart z Kolovrat,
 Berian z Gutštejna, Jindřich z Jivjan, Jan Štěpánovec z Vrtby a
 Hynek Krušina ze Švanberka, který byl zároveň velitelem lantfridu.
 Z lantfridem byli ve spojení / v tu dobu ale v příměří s husity /:
 Bedřich z Kolovrat na Libštejně a Hamuš z Kolovrat na Krašově, kteří
 drželi i Žebrák a Točnick, Zdeněk z Rožmitálu na Zborize, Aleš Hořic-
 ký ze Šternberka na Křivoklátě a Týřově,, Jindřich z Lažan na Krakov-
 ci, Ondřej Muller na Hořovicích, Jan Hamtina z Lestkova na Valdeku. /7/.

Roku 1427 se chystala velká výprava do Čech. Dne 12. července
 vpadli křižáci k Tachovu a byli do Tachova vpuštěni. Dne 23. čer-
 vence se položili u Stříbra a dobývali ho. Obhájcem byl Přibík z
 Klenové. /5/. Křižákům se dostalo u Stříbra dalších posil od severu.
 Prokop Holý, který byl 23. července u Rokycan, šel Stříbru na pomoc.
 Křižáci ustoupili a postavili se 3. srpna u Tachova. /5/.

Následujícího dne ustoupili přes hranice na Bernau. Husité oblehli
 Tachov, dobyli 11. srpna města a 14. srpna i hradu. Nechali tam po-
 sádku, oblehli pak Plzeň, avšak bez úspěchu. Uzavřeli pak 24. dubna
 1428 s lantfridem příměří. /4/.

Roku 1427 proveden vpád do Bavor a velký vpád pak roku 1428, kdy
 Pražané a Sirotky vpadli do Bavor 31. května za Tachovem. Zmocnili
 se Bornau, Tirschenruthu, Falkenbergu, Mosbachu, vyplnili klášter
 Walderbach, protrhli hráz rybníka u Leuchtenberka, vypálili Lesní
 Mnichov a plenili kolem Kouby. /4/ /5/.

Dne 14. června se vrátili do Čech, zatím co Bavoři se proti nim sbírali 12. června ještě u ~~Münster~~ Weiden. /4/.

Zdeněk z Drátky a konšelé města Horšovského Týna vstoupili roku 1428 v příměří s husitskou stranou. /2/.

Roku 1429 došlo k arádkám Sirotků s lantfridem: 8. srpna u Teplé, 16. srpna u Horšovského Týna. /4/.

Z Domažlic podnikány výpady do okolí Kouby. /4/.

V roce 1430 se bojovalo hlavně v severnějších částech Plzeňska. Sjednáno pak příměří. V tu dobu stála husitská vojska u Žlutic a Boru. /4/.

Dne 23. dubna 1431 bylo obnoveno příměří mezi Zdeňkem z Drátky, městem Týnem a husitskou stranou na Plzeňsku, které mělo trvat do sv. Havla, t. j. do 16. října 1431. Bylo ale vypovězeno dříve, protože se za hranicemi chystala nová výprava do Čech. /2/.

U Weiden se sbíralo v červnu křižácké vojsko. Nesešlo se však v očekávaném počtu. Velitelem byl Fridrich Braniborský. Prokop Holý přitáhl na Plzeňsko / dne 28. června byl u Plzně / a křižáci čekali, že snad sám provede vpád. /8/.

Husité však podnikli zatím jen pokus o dobytí Horšovského Týna. Ten byl však dobře hájen Zdeňkem z Drátky a jeho hejmanem na Týně, Dobošem z Modřejovic. Byla vyplněna předměstí. /2/. Tento útok na Týn podniklo levé přídlo husitů, kteří leželi od Tachova k Týnu. Koncem července se husitské vojsko rozešlo pro nedostatek spíše, načež 1. srpna křižácké vojsko, které táhlo přes Tirscheneuth a Mähring, překročilo hranici. Táhlo směrem na Teplou, přijalo posilu ze Saska a položilo se pak asi na týden u Tachova. Tachova nedobýváním nedobývalo, ale plenilo až ke Krasíkovu. /8/.

Zatím Prokop Holý shromažďoval vojsko u Karlštejna, kam vytrhl 6. srpna i Pražané. /8/.

Křižáci vyrazili 8. srpna od Tachova směrem k Plzni a došli až do míst jižně od Kladruhu, kde ale zabočili k Horšovskému Týnu a dále na Domažlice, kde asi chtěli vyčkatí spojení s Adbrechtem Rakouským. Asi 10. srpna dorazili k Domažlicům a oblehli je. /8/.

Prokop Holý dorazil 13. srpna k Chtěšovu a dne 14. srpna ke 2 hodině odpolední se blížil k Domažlicům. Mezi křižáky nastal zmatek a pak útěk přes Vseruby, Nýrsko, Klenčí a Folnavu. /8/.

Křižácké vojsko v Čechách plenilo tak a nešetřilo při tom ani statků přívrženců Zikmundových, že tito sami provedli pak v říjnu odvetný vpád do Bavor. Vedl jej Hynek Krušina ze Švamberka a byl při něm obležen i hrad Reichenstein./8/ /4/.

V roce 1432 nebylo v okolí bojů většího rozměru.

Roku 1433 dne 14. července oblehli Táboři Plzeň. Příštího dne přitáhl o Prokop Holý a později i Pražané. Prokop vyslal 16. září Jana Pardusa z Hrádku a Jana Řitku spížovat do Bavor. Na zpáteční cestě byli u Hiltersrieda, asi 10 km západně od Lesního Mnichova přepadeni hejtmanem Jana, vévody Sulcbašského, Pluhem z Rabštejna a poraženi./4/.

Proti Prokopovi vypukla bouře. Zradou Přibíka z Klenového se podařilo v noci z 5. na 6. května 1434 Plzeň opatřit zásobami. Obležení skončeno./4/.

Zdeněk z Drátky bojoval pak se svými lidmi v bitvě u Lipan, načež se pustil ještě roku 1434 do války s Bavorsy - knížetem Vilémem - při čemž mu pomáhali i jiní z okolí, jako Pavlík z Bělovic na Mutěnině, Racek z Janovic na Ryzmberce a Domžliští Chodové. Sám Zikmund pak zakročil a urovnal spor obou stran 17. září 1434./2/.

V tomto sporu psal dne 11. června 1434 kníže Vilém Zdenkovi, aby zachoval slíbený mír i oproti rytíři Fridrichu z Ramspergu, Vilémovu poddanému a radovi./9/.

1/. Kamil Holý: Žižka stratég ./Praha 1928/.

2/. Aug. Sedláček: Hradby a zámky.

3/. Dr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.

4/. Hanuš Kuffner: Husitské vojny v obrazech.

5/. K.V.Zapp: Vypsání husitské války.

6/..Dr.J.Vančura: Dějiny někdejšího královského města Klatov.

7/. Dr.O.Frankenberger: Naše velká armáda./Praha 1921/.

8/. Rud. Urbánek: Bitva u Domažlic 1431.

9/. O.Schubert: Beiträge zur Geschichte unseres westlichen heimischen Sudetengäues mit besonderer ~~Rücksicht~~ Berücksichtigung der Stadt Ronsperg /Horšovský Týn 1940/.

II. Jiné události.

Mapa 11.

Nejvýznamnějším válečníkem v přilehlém kraji byl Zdeněk z Drětky. Jako purkrabí na Horšovském Týně a tím i vládce nad arcibiskupskými statky od roku 1919 či 1920 byl přímo jednou z postav Pivovského podhůří. Byl jí tím spíš i proto, že jsa arcibiskupovým věřitelem, vládl celým tímto zbožím vlastně jako svým. /1/.

Spolu se svým rodem byl na straně Zikmundově. Uhájil Horšovský Týn proti útokům Husitů. Byl i jedním z významných členů Plzeňského lanškřidu.

Služby Zdenkovy a jeho rodu nezůstaly bez ~~odměny~~ důkazů přízně Zikmundovy. Již roku 1421 o Novém roce zapsal Zikmund Zdenkovu strýci Kolvínovi ves Hartmanův Touškov. /2/. Jako odměnu za úspěšnou obranu Týna potvrdil Zikmund 22. srpna 1422 výsady Týnských a 23. září téhož roku zapsal Zikmund Zdenkovi z Drětky město Domažlice s úřadem a se všemi důchody ve 2000 kopách s podmínkou, že zůstane otevřeno jeho válečným potřebám. /1/.

Bylo ovšem v tu dobu nemožno, aby Zdeněk tohoto zápisu důkladněji využil, protože Domažličtí se hned v prvních nepokojích zmocnili sami vší vlády a přidali se k Táborům. /1/.

Roku 1425 učinil Zdeněk svůj závazek o službě se stem koní a zato mu Zikmund zapsal i Staňkov a Uhučov. Zdeněk tehdy Zikmundovi půjčil 3333 fl na zlatou sponu s velkým diamantem, dvěma rubíny a velkou perlou. /1/.

Své zápisné právo na Domažlice převedl Zdeněk brzy na Hanuše z Kolovrat. /1/.

Celkem nejasné jsou osudy hradu Hirštejna.

Po ne zcela zaručené zprávě o jeho dobytí Domažlickými v roce 1421 ~~memáme~~ máme zprávu, že jej drželi roku 1427 mocně Bedřich a Hanuš z Kolovrat. /1/.

Na Hirštejně vázlo stále ještě zástavní právo Petra Ebrzvína z Hradiště. Petr toho také využil a uvedl Zikmundovi, že prý býval kdysi v Plzeňsku rod vladyk ze Starého Herštějna, který již vymřel a jehož erb tedy odumřel králi. Zikmund pak tento erb dal 27. července 1420 Petrovi a jeho bratru Pavlovi. /1/. Klenotem jejich znaku byla od té doby panna až po pás z helny vynikající, korunovaná, s dvěma dlouhými vrkoči.

Petr odkázal pak hirštejnskou zástavu Bernartu a Purkartovi, kteří buď byli oba jeho syny, nebo Bernard / který byl r. 1453 až 1454 purkmistrem v Plzni / synem Pavlovým. /3/.

Není známo jak byl Hirštejn vyproštěn z moci bratří z Kolovrat, avšak Bernart Ebrzvín z Hradiště převedl své zástavní právo na Ctibora z Volfštejna, který ~~synem Bernarda~~ se roku 1437 již nazývá "seděním na Hirštejně". /1/.

Rod "z volfštejna" patřil k rodu Svojšinských erbu původně tří břeven a tím i k rozsáhlému rodu Brslaviců. Erb však pozměnili za stříbrnou vlčí hlavu na červném štítě se stříbrnou vlčí hlavou jako klenotem. /4/.

Kolem roku 1390 založili hrad Volfštejn, na němž seděl za husitských válek Volém z Volfštejna, pod jednou. /1/

Na Hostouni seděl již roku 1423 Ctibor z Volfštejna. Byl rovněž strážníkem Zikmundovým. Na něj tedy přenesl své právo Bernard Ebrzvín.

Roku 1437 na jaře držel Ctibor ještě Hirštejn, ale asi již v létě jej dal Zdenkovi z Drátky a jeho strýci Zdenku Kolvínovi z Ronšperka výměnou za Touškov, Dolní Metelsko a Věvrov. Držel však dále Hostoun. /1/

Hirštejn zůstal pak již při panství Týnském. /1/.

Téhož roku 1437 jmenuje se již Zdeněk z Drátky naposledy držitelem Týna. Od té doby je jeho držitelem již Zdeněk Kolvín. /1/.

Pivovský klášter. Byl zasažen událostmi velmi silně. Byl snad roku 1421 zpustošen. Zikmund zapsal toho roku klášterní vsi Mlýnec, Brávočné, Vlkanov a Zámělič a Šitboř i Kramolín spolu s částí zboží kláštera Chotěšovského dříve bratřím z Otova, totiž Janovi, řečenému Gutštejn a Martánovi, řečenému Rochce. /6/. Zápis byl ve 400 kopech za službu, kterou se tito bratři zavázali konati s 20 jízdnými. /7/.

Tyto zapsané vsi zdědil pak Jindřich z Otova, který se připomíná roku 1453. Šitboř drželi však již roku 1429 bratři Zdeslav a Václav z Újezda. /7/.

Školastika z Otova měla dva listy, kterými Zikmund zapsal oběma zmíněným bratrům z Otova vsi klášterů Pivoňského a Chotěšovského, zejména Kremolín, ~~Winkham~~ Vlkanov, Leštinu, Jicharce, Zámělič a list krále Vladislava, který zápisnou sumu převáděl na samu ves Leštinu. Dne 20. dubna 1487 převedla Školastika toto právo na Jana z Roupova, nejvyššího písaře království Českého. /6/.

Držitel Poběžovic, Bohuslav z Horšova, zapsal roku 1419 pražskému obchodníkovi Janu Švarcšternovi a jeho manželce Kateřině dluh 100 kop na tvrzi, dvoru a vsi Poběžovicích. Dluh měl být rychle splacen, ale v tehdejších neklidných časech k tomu nedošlo. Jednání o splacení dluhu se pak táhlo až do roku 1488. /1/.

Bohuslav, věrný přívrženec Zikmundův, dosahl toho, že Zikmund povýšil roku 1424 jeho ves Poběžovice na městečko. List o tom je vydán 3. února 1424 a praví se v něm, že je vydán vzhledem k věrným službám Bohuslava z Horšova seděním na Poběžovicích a jako odměna ~~nam~~ jeho poddaným. Poběžovice povyšují se jím na městečko a povoluje se jim týdenní trh na sobotu. List je psán latinsky. /8/.

Synem Bohuslavovým byl Jan Hlušec z Horšova, známý v letech 1443 - 1452, který ale nápravu v Horšově již neměl. Prodal ji asi již Bohuslav. /1/.

Společně s Bohuslavem držel Poběžovice po nějaký čas Jan Švestrzun / Švestřon / z Hradiště, který byl asi synem jeho sestry. /1/.

I v roce 1424 drželi oba Poběžovice společně. /8/.

Později držel je Švestrzun sám. Byl po řadu let purkrabím na Domažlicích. /1/. Jeho znak se shodoval se znakem Bohuslava z Horšova i Rochů z Otova. /4/.

Dne 10. dubna 1443 udělil poběžovickým Švestrzun další výhody. Z listu o tom je patrné, že byl tehdy domažlickým purkrabím a že i Poběžovice válečnými událostmi trpěly, neboť Švestrzun v listě praví, že utrpěli v uplynulé válce velkou záhubu od nepřátel, nazývá je chudými lidmi a praví, že jim chce pomoci, aby se mohli zase osaditi.

Propouští jim právo odumrtí. Kdo by zemřel bez dědiců, může odkázati svůj majetek komu chce. /3/. O právo na odumrtí vznikl ke konci XIV století spor mezi arcibiskupem Janem z Jenštejna a mistrem Voj-

těchem Raňkovým z Ježova. Arcibiskup zakázal svým úředníkům bráti odúmrtí a popíral vůbec existenci práva pánů na odúmrtí. Konsem XIV a počátkem XV století některé vrchnosti následovaly příkladu arcibiskupova a dobrovolně se tohoto práva zříkaly. Do tohoto hnutí spadá patrně i tento čin Švestrzunův. /9/.

K listu Švestrzunovu přivěsili pečeti kromě Švestrzuna samého i Jan z Horšova, Vilém z Čachrova, purkmistři a konšelé měst Domažlic a Horšovského Týna. List je psán česky. /8/.

Na Slatině seděl roku 1430 Racek z Honcovic a po něm roku 1448 Vilém Liška z Kníže. /1/.

Zprávy o vsi Brávečné přestávají. V polovici 16. století se již objevuje ves Mnichov.

Také Zdanov v 15. století zpustl. /10/.

Roku 1427, dne 1. května instaloval mutěněnský farář Václav nového faráře v Rokošíně. /11/.

-
- 1/. Aug. Sedláček: Hradby a zámky.
 - 2/. Dr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.
 - 3/. Lad. Lábek: Potulky po Plzni nové i staré.
 - 4/. Vojt. ryt. Král z Dobré Vody: Heraldika.
 - 5/. A. Felbinger: Westböhmisches Heimat.
 - 6/. Český archiv VIII.
 - 7/. Český archiv II.
 - 8/. Archiv města Pobežovic.
 - 9/. Kamil Krofta: Dějiny selského stavu.
 - 10/. Aug. Sedláček: Místopisný slovník.
 - 11/. Jan Mícko. / Mutěněn/.

III. Vzestup rodu Ronšperského.

Zdeněk Kolvín z Ronšperka byl od roku 1437 držitelem Horšovského Týna. Psával se někdy "purkrabí", jindy prostě "seděním na Týně Horšovském".

Téhož roku získal spolu se Zdeněkem z Drětky i hrad Hirštejn, jenž ale i potom zůstal statkem zápisným. /1/.

Kolvín se nazýval někdy i "Zdeněk z Drětky, řečený Kolvín." /2/.

Roku 1438 byl ve sporu s bavorským rytířem Petrem Kaneraněrem. /3/.

Zvláště vystoupil do popředí v roce 1440, kdy se jednalo o volbu nového krále. Jedním z kandidátů trůnu byl i Albrecht Bavorský. V únoru počalo důvěrné jednání mezi Zdeněkem Kolvínem a Albrechtem. Bylo vedeno zčásti prostřednictvím Jana ze Sedlce, Čecha, který byl hofmistrem Albrechtovým. Kolvín tu ovšem nejednal jako soukromá osoba, nýbrž jako důvěrník své strany. Hodil se k tomu i blízkostí svého sídla u bavorských hranic i svými dřívějšími styky s Bavory. Měl vyšetřiti, jak se Albrecht zachová, bude-li zvolen. Jednání se vleklo až do srpna, kdy se stále ještě nezdálo bez vyhlídek, ale skončilo pak přece bez úspěchu. /3/.

Za doby Hanuše z Kolovrat na Domažlicích trvaly stále pomězní pátky s Bavory. Domažliští při tom utrpěli různé škody. Roku 1438 ~~na~~ smluvily Domažlice a purkrabí Zdeněk z Touchovic s Bavory mír, ale brzy začal boj znovu. V tom velel Domažlickým purkrabí Jan Švestrzun z Hradiště. Mír pak znovu uzavřen v roce 1440. /1/. Ani potom však pátky zcela neustaly. V letech 1439 až 1442 válčil s Bavory Racek z Janovic na Ryzmberce. Znovu pak roku 1444. /1/.

Zdeněk Kolvín pomáhal tehdy kraji Plzeňskému ve věci odčinění křivd, které způsobili Bavoři. K narovnání došlo 20. dubna 1445. /1/.

Roku 1445 byl Zdeněk Kolvín v radě, která byla přidána nově zvoleným krajským hejtmanům.

Zdá se však, že Kolvín zemřel ještě téhož roku 1445. Zůstali po něm synové Dobrohost a Břeněk. Manželkou Kolvínovou byla Markéta z Frunštejna, jejíž věno bylo roku 1437 převedeno z Touškova na Hirštejn. /1/.

Hrad Frunštejn stál u vsi Hunčic nedaleko Všerub. Frunštejnský rod byl příbuzný s pány z Vrtby. V době husitských válek žili bratři Jan a Jetřich z Frunštejna, kteří hrad drželi společně. Oba stáli na straně Zikmundově.

Později držel hrad Frunštejn Jetřich sám. Ujal se sirotků po Zdenkovi Kolvínovi a roku 1447 se psal seděním na Horšovském Týně. /1/.

Znaken rodu z Frunštejna byly tři páry parohů. Byl příbuzný i s pány z Gutštejna. /4/.

Přítelem sirotků po Kolvínovi byl jejich strýc Vilém ze Žďáru, který byl purkrabím na Týně.

Markéta obrátila se však později k Burjanovi z Gutštejna, který se pak stal poručníkem sirotků. Nazával se roku 1451 a 1453 pánem na Týně. /1/. Roku 1454 si však Markéta stěžovala, že dala Burjanovi do uschování listy svědčící na Hirštejn a že on jí je nyní nechce pro sirotky vydati. Burjan se hájil, že prý mu v tom Markéta křiví. /2/.

Roku 1454 dospěli Dobrohost a Břeněk a ujali se dědictví. V té době usilovala však Pražská kapitula, aby mohla Horšovský Týn vyplácet a dostala na to 8. dubna 1456 majestát krále Ladislava. Bratřím teď hrozilo, že přijdou o velké statky. Král Ladislav však zemřel a nový král Jiří zapsal 2. ledna 1459 hrad, něsto a panství Horšovský Týn ve 2000 kopách Dobrohostovi s tím, aby byl vždy králům otevřen a aby poddaní nebyli mimo zvyklosti obtěžováni. /1/.

Roku 1454 byla provedena revize držby bývalých církevních statků, s níž právě souvisela i snaha pražské kapituly, ale Dobrohost si uhájil nejen Týn, ale i Hirštejn. /1/.

Roku 1459 přikoupil Dobrohost z Ronšperka od Jana Švestrzuna z Hradiště i tvrz, dvůr a městečko Poběžovice. /1/.

Roku 1454 byla však již svolána odúmrť na dluh 100 kop zapsaných na Poběžovicích kupci Švarcšternovi. I tu Dobrohost hájil. Jednání se táhlo až do roku 1488. /1/.

Posledního upevnění dostalo se državě Dobrohostově 22. března 1506, kdy obdržel od krále Vladislava II majestát pro sebe, své syny a vnučka Hanuše, podle něhož panství Horšovský Týn nemělo být za jejich života vyplaceno. /1/.

Jeho matka Markéta žila ještě roku 1456, kdy se spolu s Dobrohostem domáhala dědictví po své sestře Kateřině - 100 kcp - které byly kdysi zapsány na ~~zavaz~~ vsi Hunčicích jako věno Kateřinino. /1/.

-
- 1/. Aug. Sedláček: Hradý a zámky.
 - 2/. Český archiv II.
 - 3/. R. Urbánek: České dějiny- Poděbradský věk.
 - 4/. Vojt. Král z Dobré Vody: Heraldika.

IV. Dobrohost z Ronšperka.

Dobrohost soustředil ve svých rukách značně rozsáhlé souvislé statky. Byl daleko nejmocnější osobností v okolí.

Roku 1461 vypověděl po boku Ludvíka Bavorského nepřátelství Albrechtu, markraběti z Brandenburgu./1/.

Roku 1465 pozvedl se Zdeněk ze Šternberka a páni seskupení kolem něho a Vratislavského biskupa Jošta z Rožmberka proti králi Jiřímu. Byl to Jan z Rožmberka, Jan a Oldřich Zajícové z Hazmburka, Bohuslav ze Švamberka, Vilém z Ilburka, Jindřich starší a mladší z Plavna, Jaroslav a Jan / synové Zdenka ze Šternberka/, Jindřich z Hradce, Burian a Linhart z Gutštejna a Dobrohost z Ronšperka. Donutili různými stížnostmi krále Jiřího k svolání sněmu na 23. září 1465 do Prahy. Na sněmu se postavilo rytířstvo a města za krále, ale nespokojení páni se zapsali 28. listopadu 1465 na Zelené Hoře v jednotu na pět let. Rozepsali stížnosti českým stavům, císaři i říšským knížatům. Dobrohosta z Ronšperka vyslali do Říma k papeži./2/.

V poselství žádali o pomoc, o nového krále a o zproštění závazku věrnosti králi Jiřímu. Dobrohost se setkal cestou v Novém Městě s císařem a dostal od něj pro papeže doporučující list.

Zatím co Dobrohost dojel do Říma, pokoušel se kníže Ludvík Bohatý v Landshutě v listopadu 1465 o narovnání rozepře mezi králem a papežem. Úspěch toto jednání nemělo. Královi nepřátelé, mezi nimi i Dobrohost v Římě, se přičiňovali aby bylo ludvíkovo prostředkování bezúspěšné. Papež zprostil skutečně 8. prosince 1465 Jiříkovy podané závazku věrnosti.

Dobrohost podal po návratu z Říma zprávu o výsledku svého poselství na sjezdu Jednoty, který se konal 24. dubna 1466 v Roudnici. Nepřivezl peněžní podporu, ale slib papežského zakročení u polského krále a o pomoci, kterou sliboval uherský král Matyáš./2/.

Zatím bylo ujednáno příměří. Po Hromnicích roku 1467 byl Dobrohost spolu s ostatními Jednotníky na sjezdu v Jindřichově Hradci, kde se marně jednalo o urovnání sporů mezi králem a Jednotou.

Dne 20. března 1467 potvrdil pak papež Zdeněk ze Šternberka jako vůdce katolíků. Nato dne 14. dubna obnovili Jednotníci svůj zápis Jednoty.

Byl zahájen boj, sestávající hlavně z dobývání měst a hradů a plenění. Na Plzeňsko vypravil král svého syna Jindřicha. /2/.

Zároveň se chystala z Německa křižácká výprava do Čech. Křižáci vpadli bez vědomí knížete Ludníka z Bavor mezi Domažlice a Klatovy. Byli však poraženi rytířem Janovským ~~22. září 1467 u Nýrska~~ dne 22. září 1467 u Nýrska. /2/.

Od 30. listopadu 1467 uzavřeno zase příměří, ale hned nato konala Jednota sjezd ve Vratislavi, odkud vypravila 29. prosince nové poselství se stížnostmi k papeži. Posly byli Dobrohost z Ronšperka a pražský děkan Hilarius Litoměřický /2/.

Roku 1468 došlo k novému vpádu křižáků, kteří dobyli koncem dubna tvrz ve Stodě. Před vojskem královským ustoupili za hranice. Vpadli však znovu do Čech v srpnu a porazili Pražany u Plzně. /3/.

Král Matyáš sdělil Jednotníkům v srpnu, že s nimi není spokojen - kromě Zdenka ze Šternberka.

Dne 19. února 1469 začalo jednání říšského sněmu v Řezně proti králi Jiřímu. Za Jednotu byl tam vyslán Dobrohost z Ronšperka, rytíř Jan Kocovský a nový pražský děkan Jan z Krušlova. /2/.

Sněm byl ukončen bez výsledku dne 10. března, když došla zpráva o vítězství krále Jiřího nad Matyášem u Vilénova. /2/.

Dne 3. května přijal však Matyáš v Olomouci volbu Jednotníků za krále Českého a rozdělil ještě téhož dne zemské úřady. Dobrohostu z Ronšperka dostalo se úřadu královského prokurátora. /2/.

Počátkem července propukly v Čechách nové boje. Protože byly pro krále Jiřího úspěšné, uzavřeli někteří z Jednotníků s králem mír. Byli to Gutštejnové a Švamberkové i Dobrohost z Ronšperka. /2/.

Král Jiří zemřel 22. března 1471 a 25. května byl zvolen králem Vladislav. Matyáš činil si však stále nároky na trůn. Dobrohost z Ronšperka stál na straně Matyášově.

Na sjezdu v Německém Brodě dosaženo 10. června jistého dorozumění. Počátkem roku 1477 byl konán v Rokycanech zase sjezd pro zajištění pokoje. Dobrohost se jej účastnil za stranu Matyášovu. /2/.

Bylo umluveno příměří, ale pokoj nebyl. Téhož roku vypověděl válku městu Budějovicům, provoštovi Chotěšovskému a Dobrohostovi z Ronšperka Vladislavův přívrženec Racek z Kocova na Horažďovicích. Víme, že dne 11. listopadu 1477 stáli pomocníci Dobrohostovi a mezi nimi i Chodové s vojskem u Veselí / u Janovic / a vyčkávali tam posil. Byly pak obleženy Horažďovice. Král Matyáš zasáhl do věci a sliboval Dobrohostovi a druhým svým přívržencům pomocný ~~úhrady~~ lid, vpustí-li ho na své zámky. Roku 1478 se Racek na Horažďovicích vzdal a 7. prosince byl pak uzavřen mír mezi oběma králi. Tehdy i Dobrohost z Ronšperka vstoupil v poslušenství krále Vladislava. /3/.

Od roku 1480 do roku 1488 byl Dobrohost zemským sudím. Téhož roku 1488 skončily také spory o odumřel po Švarcšternovi. /2/, /4/.

Dobrohost zemřel 29. května 1506 a byl pohřben v kostele Poběžovickém. Jeho náhrobní deska, zazděná nyní u hlavního oltáře ve zdi na straně evangelijní nese nápis:

" Anno Domini 1506 die 29. Maii obiit generosus Dominus D regni Bohemiae Baro Dobrohost de Ronspergk et in Tin, huius Castri, Ecclesiae, civitatisque Fundator, defensionisque christianae fidei Adjutor, cuius anima in pace requiescat."

Zůstali po něm sysnové Zdeněk, Jiřík, Bohuslav, Volf a Václav. /4/.

Dobrohost používal rozšířeného znaku, který dle náhrobku měl v 1. a 4. poli čtvrceného štítu berana a ve 2 a 3 poli jelena. Na jedné přílbě co klenot berana, na druhé jelena. Beran byl v modrém poli a stříbrný jelen v černém poli. Podle jiného vyobrazení byl červený beran v poli stříbrném. /5/.

1/. Ot. Schubert: Beiträge zur Geschichte

2/. R. Urbánek: České dějiny. Věk poděbradský.

3/. Jidř. Vančurá: Dějiny Klatov.

4/. Sedláček: Hradý a zámky.

5/. Vojt. Král z Dobré Vody: Heraldika.

V. Vznik Ronšperka.

Mapa 12.

Dobrohost z Ronšperka byl jistě mužem nevšedním. Svědčí o tom i okolnost, že byl pověřován diplomatickými úkoly a to i u nejvyšších hlav tehdejšího světa.

O jeho odvaze a dobrodružném rysu v povaze svědčí to, že prožil valnou část svého života v odporu proti dvěma králům.

Organizační schopnost ukázal pak v tom, jak si dovedl vytvořit značně rozsáhlé a při tom souvislé panství.

Pamatoval i na to, aby vytvořil pro toto panství vhodné středisko. Zvolil k tomu Poběžovice, protože byly jeho skutečným majetkem, získaným nenapadatelným způsobem od dřívějšího řádného držitele, kdežto Horšovský Týn, i když posléze pevně v rukou Dobrohostových, zůstával přece jen v podstatě statkem zápisným.

V Poběžovicích byla již roku 1419 tvrz a dvůr, jak víme ze zápisu dluhu kupci Švarcčternovi. Protože již před tím Zdeněk z Herštejna se psal i "z Poběžovic", lze předpokládati, že již tehdy, aspoň v druhé polovině 14. století, zde bylo nějaké panské sídlo, dvůr nebo tvrz.

Kde stála tato tvrz, není zcela jisto, zdá se však, že asi tam, kde je dnes fara, vedlejší dvoupatrové rohová budova a dům hned pod touto budovou, jakož i na části přilehlé plochy náměstí. Svědčí pro to nálezy zbytků starých staveb, zdiva, sklepení, chodeb a studny. V místech rohové budovy stávala do roku 1912 škola, při jejíž stavbě v druhé polovině 18. století praví zápis ve farní kronice, že tato plocha, na níž se škola staví, je vlastně zbořeništěm staré panské budovy zvané "Frauenhaus." Snad můžeme tento "Frauenhaus" považovati za pozůstatek staré tvrze.

Ještě hůře bylo dalo by se tvrditi, kde stával tehdejší panský dvůr. Snad již tehdy v místech dnešního dvora, snad i jinde - těžko rozhodnout.

Dobrohost získal Poběžovice roku 1459. Neotálel dlouho a přikročil k stavbě nového hradu ač byl zapleten do stálých bojů Jednoty s králem a pokračoval i při nich ve stavbě. Stavba nového hradu byla jistě nutná, neboť tvrz asi sotva postačovala pánu rázu Dobrohostova, který měl

ostatně ve svém držení i hrad Horšovský Týn a byl uvyklý na život na něm i na život ve vysokých kruzích českých i cizích. Tvrz byl snad i poškozená událostmi dřívějšími, neboť je vidět z listu Jana Švestrzu z Hradiště z roku 1443, že Pobežovice nebyly ušetřeny válečných škod.

Roku 1470 byl již hrad buď zcela nebo aspoň z největší části dostavěn. Svědčí o tom dopis ze dne 23. listopadu 1470, psaný Dobrohostovu hejtmanovi Štěpánu Dorštejnárovi z Dorštejna, kde je adresát nazýván hejtmanem na "Novém Ronšperce". /1/.

Hrad se nazýval tedy Nový Ronšperk na rozdíl od Ronšperka původního, kterým byl asi hrad Drátka, jmenovaný někdy i Losumberk či Rozumberk. /1/.

V letech asi 1498 až 1501 stavěl Dobrohost v Pobežovicích kostel. Postavením hradeb s branami dal Pobežovicům vše, čeho potřebuje město.

Roku 1502 přikročil pak posléze k tomu, aby listinou dal právní podklad, tomu, co zbuďoval a aby i formálně dokončil přeměnu Pobežovic na město.

Své velké privilegium vydal roku 1502, v úterý na den Sv. Jana apoštola. Dobrohost v něm praví úvodem, že Pobežovičtí mu zachovávali vždy věrnost v mnoha těžkých věcech, i ve válkách náboženských a jiných. Praví dále, že pracovali pilně na stavbách okolo hradu a na městských zdech. Zároveň změnil jméno Pobežovice na "město ~~Romspurgk~~ Romsspergk". /2/.

Pobežovice působí ~~uvnitř~~ vnitřního města / psáno kolem r. 1940/ dojem nepravdivosti a bezplánovosti v půdorysném založení - aspoň na první dojem. Je to však jen zdánlivé a při bližší prohlídce a zejména při prohlídce katastrální mapy vynikne skutečný logický smysl v založení půdorysu. Vcelku však není divu, že se u Sedláčka a některých německých autorů setkáváme s tvrzením, že nepravdivý půdorys města ukazuje na vznik z vesnice. /1/.

Ves Pobežovice byla jak víme poškozena tak, že Jan Švestrzu mluví roku 1443 že chce Pobežovickým pomoci k tomu, aby se mohli znovu osaditi. Stavělo se tedy potom jistě dost nových domů.

Byly-li Poběžovice poškozeny za válek Dobrohostových znovu, což je dobře možné, bylo třeba nových staveb tím více.

Dobrohost skutečně stavěl a nechal stavěti na zcela novém půdoryse. Buď tedy na nové ploše, nebo aspoň na ploše, kde staré zastavění bylo více méně zničeno. Půdorys aspoň ukazuje k tomu, že nebyl ovlivňován staršími domy a ulicemi.

Jádrům nově zbudovaného města byl nový hrad. K němu bylo přiskupeno nové náměstí, tvořící obdélník hodně podobný čtverci, kteréžto velké náměstí ponechávalo asi zbytky staré tvrze zatím uprostřed své plochy. Bylo to náměstí svahovité, ale právě tím, jakož i situováním hradu v jednom rohu náměstí upomínalo na náměstí v Horšovském Týně. Na to upomíná i zaústění průběžné komunikace v jednom rohu dole pod svahem a na druhém protějším nahoře. Možná, že i průjezdná cesta šla náměstím napříč trochu jinak než nyní.

Městské hradby byly připojeny na severní straně města k hradnímu opevnění a směřovaly tu přímo k západu, lomily se pak v pravém úhlu a zaměřily k jihu. Oba tyto tahy hradeb jsou rovnoběžné s příslušnými stranami náměstí, při čemž mezi severní stranou náměstí a severní hradbou je ještě vložena rovnoběžná ulice.

Hlavní ulice vycházejí z náměstí směrem západním a východním. Ulice směřující k západu procházela branou, která byla pak nazvána Německou. To vše vytváří pravidelný systém, zřejmě jasně a bez stavebních překážek předem plánovaný.

Z jihovýchodního rohu náměstí vybíhá pravidelná široká prostora zachovávající systém rovnoběžnosti se stranami náměstí směrem k jihu, k další městské bráně či fortě zvané Samická.

Hradby mezi těmito dvěma branami zachovávají v blízkosti bran rovněž systém rovnoběžnosti, kdežto uprostřed jsou spojeny obě tyto části lomeným čtvrtkruhem, daným zde asi přirozeným tokem potoka. V této části bylo by možno ještě nejspíše předpokládati zásah do starého zastavění.

Východní část města není tak pravidelná. Je to asi dáno poměry komunikačními. Uzavírá do sebe jednak ulici vzniklou při hlavní cestě směrem na Týn a končící branou Týnskou, jednak cestu podél hradob, směřující od této brány k vjezdu do hradu.

Je to tedy zkratka cesty a snad i v hlavním směr cesty k vjezdu do staré tvrze. Hradby sledují na jižní straně směr cesty směrem východním a lomí se v pravém úhlu k bráně. Severovýchodní část hradeb směřuje od brány přímo k opevnění hradu, na které navazuje.

Vyplývá tedy celkové uspořádání města a jeho opevnění zcela logicky z úmyslů zakladatelových a není vynuceno starším zastavěním.

Zbývá ještě dodat, že v severovýchodním rohu náměstí vybíhala volná prostora před vjezd do zámku / zastavěná později budovou okresního soudu/, zachovávající rovněž systém rovnoběžek.

Původní ves Poběžovice byla tedy asi z největší části mimo plochu ohraženou novými hradbami. Některé její domy jistě zůstaly a byly obydleny. To by vysvětlovalo i poměrně velkou rozlohu ronšperského "předměstí" oproti vlastnímu městu. Snad nechybíme, budeme-li její rozložení předpokládati při potoce a náves v místech volné prostory pod hradbami při potoce při jihozápadní části hradeb.

Město samo o sobě nemělo brány ve směru k severu. Tam se vyjíždělo branou Německou. Hrad měl později vlastní severní bránu. Zda hned zprvu, je pochybné.

Poběžovice staly se tím nejen ~~přirozenou~~ polohou, ale i stavebním vybavením skutečným střediskem Pivoňského podhůří.

Svůj vztah k měšťanům upravil Dobrohost takto:

Platy z lánů a dědin, které platili dříve k sv. Havlu a sv. Jiří, mají být zachovány. Kdo se chce v městě nově osadit a postavit si tu dům, musí se s pánem dohodnouti o plat. Živhostníci jsou povinni těmito platy a dárkami:

Každý sladovník má z každé své sladovny udělati jeden ješný slad z panského obilí. Řezník musí dáti z každého krámu na sv. Martina 20 liber čistého cezeného loje a z každého poraženého kusu jazyk / hovězí/. Všichni řezníci společně odvedou na hrad k Božímu hoďu Velikonočnímu beránka. Pekař, který peče na prodej, odvede každý pátek na hrad bílý chléb za 1 peníz a na sv. Martina 1 kbelec otrub.

Všichni obyvatelé města, kteří vaří pivo, dají každý vždy 2 groše a 2 džbery mláta z každé várky. Všichni obyvatelé společně dají jednu zadní štvrt hovězího a jednu bílou saltu k Hodu Božímu Vánočnímu.

Tržné, které bylo od starodávna, dostával až dosud pán. Nyní však je popouští měšťanům. Tržné a platy, které by však vznikly v budoucnu, ponechává si pán.

Všecko zboží měšťanů se dědí po meči i po přeslici. Své statky movité i nemovité mohou prodávati a odkazovati, avšak jen podle zvyklostí zavedených v městě Horšovském Týně a jen osobě, kterou pán schválí. Umře-li kdo bez závěti a bez potomků, připadne majetek nejbližším příbuzným. Přejde-li však na někoho zboží ve městě, musí se do roka ve městě osobně osaditi, jinak ono zboží ztratí. Může ale také do roka ono zboží prodati někomu, kdo se v městě osadí. Není-li příbuzných dědiců, vyčká se rok, zda se někdo nepřihlásí a pak připadne zboží pánu. Pán je správcem všech závětí. /2/.

Osadí-li se svobodný člověk ve městě a chtěl by pak opět z města odejiti, osadí tu člověka pánu vyhovujícího a může se odstěhovati.

Dcer, vdov a sirotek nemá pán nutiti k sňatku.

V soudnictví má město zachovávatí práva města Horšovského Týna. Tam jde také odvolání. Odvolání z rozsudku Horšovského Týna jde k pánu, načež další odvolání není již možné.

Dobrohost daroval zároveň obyvatelům města na věčné časy bránu směrem k Hirštejnu, aby ji měli k užívání a udělali si na ní radnici.

Udělil také městu znak a to: "dvě věže hranaté, svrchu červenou střechou přikryté na štítě modrém a vprostřed těch věží bránu s šraňkem, na tom šraňku a bráně půl berana z koruny vyzdviženého bělorouného s pozalcenými rohy a kopyty." /2/.

Placha města Ronšperka v hradbách činila cca 5 ha, Tachova 7 ha, Plané 9 ha, Domažlice 10,5 ha, Stříbra 11 ha. Domů mohlo se postavit v hradbách asi 50, což odpovídá počtu lidí asi 300 až 500. Zprvu nebylo ovšem tolik domů postaveno.

VI. Jiné události za časů Dobrohostových.

Roku 1496 válčil Bohuslav Rochce z Otova knížetem Albrechtem Bavorským. /1/.

Na Hostouni seděl Ctibor z Volfštejna a udělil Hostounským privilegia roku 1456. Jeho syn Ctibor sloužil ve vojsku Ludvíka Bavorského roku 1462 i ještě r. 1489. Jeho otec Ctibor zemřel před rokem 1462. Roku 1482 seděl na Hostouni Jiřík z Volfštejna. Ctibor, mladší zemřel před rokem 1497, načež Hostoun držel Jindřich z Kolovrat a na Krakovci. /1/.

K Hostouni patřil Šidlákov.

Roku 1452 byly na podzim ukončeny mírem v Landshutě dlouholeté pohraniční půtky mezi Čechy a Bavorsy. Při tom dostalo se náhrady za utrpěné škody i Janu Švestrzunovi z Hradiště. /1/.

V lednu 1475 zasahli Dobrohost z Ronšperka a Bohuslav ze Švamberka jako prostředníci k utišení nových bojů, do kterých se od roku 1472 dal Jindřich Výrek z Ryzmberka, Jan Herštejnský z Vilhartic na Novém Herštejně a jiní vladykové s knížetem, Bavorským Albrechtem Moudrým. V bojích byl Jan Herštejnský Bavorsy zajat. Dobrohost a Bohuslav smluvili příměří a Jan byl propuštěn. /1/.

Bohuslav Rochce z Otova, který válčil roku 1496 s Bavorsy, se zdržoval většinou v Horšovském Týně. /2/.

Dobrohostův bratr Břeněk byl v roce 1468 pánem na Hlohové a někdy asi po roku 1468 získal hrad Pušperk, tehdy pustý a opravil jej. /1/.

Roku 1454 potvrdil král Ladislav držení chodské rychty rytíři Buškovi z Vlkanova a jeho dědicům. Bušek ji koupil od Jaroslava z Blahotic, prodal ji však již roku 1456 Domažlickým. /3/ Je tu shoda jména s držitelem ~~Vlkanova~~ Vlkanova z roku 1397.

Pivovský klášter byl někdy v těchto časech již zase osazen mnichy. Augustiáni se vrátili do svého kláštera sv. Tomáše v Praze již roku 1436 a brzy i do Pivoně a Domažlic, kdežto do Šopky a Ročova až po mnoha letech a do Bělé až po stu letech. /4/.

Někdy asi v těchto dobách zpustla a zanikla ves Brávebné. Také Zdanov zpustl. /5/.

I po prodeji domažlické rychty roku 1456 Buškovi z Vlkanova
zůstal Domažlickým purkrabím Jan Švestrazn z Hradiště /5/.
Roku 1491 byl již Domažlickým purkrabím Henzl z Omrtálu./1/.

-
- 1/. Aug. Sedláček : Hradý a zámky
 - 2/. Archiv český I.
 - 3/. Dr.Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.
 - 4/. Winter:Život církevní v Čechách.
 - 5/. Aug. Sedláček: Místopisný slovník.

VII. Rod Gutštejnský a Zdeněk z Ronšperka.

Hrad Gutštejn je nedaleko Bezdrůžic.

Gutštejnský rod náleží k čeledi Hroznatovců. Jejich předkem byl Sezema, který padl roku 1179 v bitvě u Lodenice a byl otcem blahoslaveného Hroznaty.

Jetřich roku 1319 psal se již "z Gutštejna".

Za husitských válek stáli páni z Gutštejna na straně Zikmundově.

Bohatstvím vynikl zejména Burian z Gutštejna, zvaný Bohatý, který po nějakou dobu byl poručníkem nezletilého Dobrohosta z Ronšperka.

Zemřel někdy před rokem 1489. Měl syny Jana, Jetřicha, Volfa, Kryštofa, Jindřicha a Buriana. Burian záhy zemřel, kdežto ostatní bratři prosluli bujností a spory. Z nich stal se Kryštof brzy po roce 1498 pánem Hostouně. Měl spor se Šliky, Budovcem z Budova a rytířem Štampachem. Byl žalován, nedostavil se a byl odsouzen k ztrátě hrdla./1/

Král proti němu nařídil v červenci 1509 sebrání hotovosti všech krajů. Kryštof zstrašen prosil o milost a přijal králové podmínky. O milost žádal i jeho bratr Jindřich a nabízel, že bude králi sloužiti i svými zámky v Bavorsku. Milosti se mu však nedostalo./1/.

Koncem roku 1509 Jindřich opět násilně vystoupil a zmocnil se zámků svých bratrů Kynžvartů a Tachova. Král zakročil a Jindřich musil odejiti z Čech. Jeho bratři Jetřich, Jan a Volf byli pak od 2. ledna 1510 králem vězněni. /1/. Tu vzal Jetřich viny bratrů na sebe a odešel pak také z Čech. Uchýlil se k svému bratru Jindřichovi, falckrabímu Ludvíkovi a pod ochranu císaře Maxmiliána. /1/.

Podnikal další válečné kroky až posléze bylo smluveno narovnání 29. července 1511 za zprostředkování falckraběte Ludvíka a posléze celá pře s králem urovnána roku 1512./1/.

Mezitím zemřel 29. května 1506 Dobrohost z Ronšperka. Zůstali po něm synové Zdeněk, Bohuslav, Volf, Jiřík a Václav. Bratři se o dědictví rozdělili. Zdeněk, zvaný též Zdeněk Dobrohost, byl nejstarší. Dostal při dělení Ronšperk a díl Hirštejna. Po díle Hirštejna dostali i Volf, Václav a Jiřík, kdežto Bohuslav byl v době dělení asi již mrtev. /2/.

Jiřík a Volf drželi kromě toho společně Horšovský Týn a do Jiříkovy smrti roku 1513/. Václav držel drobnější statky, jako Metelsko a Tasňovice. /2/.

Zdeněk obdržel 14. září 1506 od krále právo, aby mohl vykoupiti díly svých bratří na Hirštejně i se silnicí vedoucí do Bavor. Výkup provedl a držel pak celý Hirštejn sám. /2/.

Byla mu dána i ta milost, aby ani on, ani jeho dědicové nebyli z držení Hirštejna vyvazováni vyplacením Hirštejna, ledažebý vyplacení provedl sám král nebo arcibiskup. /2/.

Zanedlouho propukly pak výše popsané spory bratří z Gutštejna. Zdá se, že Zdeněk se k ní připojil roku 1510. Sebral aspoň zbrojný lid a obsadil jím Ronšperk a Hirštejn. Při tom činili i škody na silnicích. /2/.

Mezitím však král Vladislav roku 1509 smlouvou či správou Svatojanskou vložil moc do rukou nejvyšších soudců, radů a úředníků zemských - asi 24 osob - kteří byli pak zvaní správci či regentý. Mezi nimi vynikal Lev z Rožmitála, nejvyšší purkrabí. /1/.

Ten sebral hotovost kraje Plzeňského a dobyl s ní ještě roku 1510 Ronšperka i Hirštejna. Hirštejn pobořil a na Ronšperk vložil posádku pro krále. /2/. / Mapa 30/.

Zdeněk se svým synem Hanušem unikl na hrad Flossenburg v Bavorsku k Jetřichovi z Gutštejna. Později směl se vrátit do Čech, ale nedržel již nikdy své bývalé zboží, nýbrž žil na malém zboží své manželky Kateřiny z Kolovrat.. Zemřel roku 1523. /2/.

Činy Zdenkovým a rázným zákrokem Lva z Rožmitálu byla zasazena velká rána panství rodu Ronšperského, který dále již neměl osobnosti, která by mohla obnoviti bývalý rozkvět a tak vše co následovalo, byl již jen pokračující úpadek.

Tradice a pověsti vypravují o tom, že hradu Hirštejna hájil tehdy ve službách Zdenkových zemský opovědník Kopidlanský. Není však pro to podkladu a vzniklo to asi z velké rozhlášenosti jména Jiříka Kopidlanského. Skutečný Jiřík Kopidlanský z Kopidlna pocházel z vladyckého rodu a byl bratrem Jana, který byl roku 1506 sťat za to, že zabil v Praze zemana Jana Cukra z Tamfeldu. Jiřík bratrovu smrt mstil a opověděl zemi. Působil velké škody a země ani Pražané ho nedokázali zneškodnit. Roku 1509 došlo však ke smíru.

VIII. Úpadek rodu Ronšperského.

Mapy 31, 31a.

Hlavním představitelem rodu Ronšperského po útěku Zdenkově do Bavor byl jeho bratr Volf, zvaný i Volf Dobrohošť, který držel společně s bratrem Jiříkem Horšovský Týn až do Jiříkovy smrti 1513.

Po dobytí Hirštejna a Ronšperka Lvem z Rožmitálu byly tyto statky dány posléze Volfůvi a Jiříkovi. Nejpozději roku 1526 - snad již r. 1524 - nabyli Hirštejna i Ronšperka Albrecht z Gutštejna. /1/.

Volf držel nejpozději od roku 1515 zcela sám Horšovský Týn.

Byl znám utiskováním poddaných. Sedlákům ukládal nesnesitelně vysoké roboty, kvůli nimž museli zcela zanedbat svá hospodářství. Umřel-li hospodář, musila vdova dát Volfovi dar. Z každého pastýře požadoval libru pepře. Nutil i k novým platům, jako ku př. k platům zchátralým z číhadel. Utiskoval nejen sedláky, ale i měšťany. /1/.

V XVI století snažily se vrchnosti vůbec omezovati právo poddaných k uzavírání sňatků a ukládati jim roboty a povinnosti proti právu. Tak si poddaní stěžovali roku 1525 i na Volfa z Ronšperka že činí vdovám a sirotkům překážky v sňatku a že ukládá poddaným "roboty a podělky" přesahující jejich povinnost. Rozhodčí sporu mu přikázali, aby tak nečinil a vdovám a sirotkům že "brániti nemá, ani překážky činiti, však tak, aby páně grunt ~~pánem~~ pust nezůstal." /2/.

Roku 1529 byl Volf spolu s rytířem Křelířem hejtmanem kraje Plzeňského. /1/.

Jeho manželkou byla Zikuna z Gutštejna. Zemřela roku 1530. Byla sestrou Albrechta z Gutštejna, který se stal nedlouho před tím pánem na Ronšperce. Volfovi bylo tehdy asi 60 let. Vzdor tomu se znovu oženil a to s Kateřinou z Lobkovic.

Měl spory s Hanušem z Ronšperka, synem Zdenka z Ronšperka a nechtěl mu vypláceti ospů, odkázaných mu ~~strýčkem a Volfem~~ jeho strýcem a Volfovým bratrem Jiříkem. /1/.

Křštof z Gutštejna, syn Albrechtův a tedy synovec Volfův, vyprosil si roku 1531 na králi právo na vyplacení Horšovského Týna až Volf zemře. Tu však do věci zasáhl bratr druhé Volfovy manželky Jan z Lobkovic a dosáhl toho, že mu král Ferdinand panství Týnské a s ním i Hirštejn, Drahotín, Načetín a Hvoždany ještě za života Volfova roku 1539 dědičně prodal. ~~Janem~~ /1/.

Rodu Gutštejnskému byla za to dána náhrada.

Dva roky před tím propachtoval Algrecht z Gutštejna/ roku 1537/ tehdejší panství Ronšperk rytíři Bernartu Barchanci z Baršova, při čemž si Volf podržel pro sebe právo na robotu poddaných z Drahotína a Načetína. Soudil se pak pro to s Bernartem a při tu před komorním soudem vyhrál. /1/.

Roku 1537 došlo také ke smlouvě ~~mezi Volfem z Ronšperka a Ronšperskými, kterou~~ mezi Volfem z Ronšperka a Ronšperskými, ~~kteří~~ kterou Volf prodal městu Ronšperku Ohnišřovický rybník za 75 kop. /2/.

Volf odkázal posledním pořízením v září 1542 celou zápisnou částku na Horšovském Týně a všecko své dědičné jmění své manželce Kateřině a dětem jejího bratra Jana z Lobkovic. Věno Kateřinino bylo jí zapsáno na Horšovském Týně, který pak držel Jan. Hanuš z Ronšperka proti tomuto opatření protestoval a odvolával se při tom na list krále Vladislava, daný kdysi jeho otci Zdenkovi z Ronšperka, podle kterého se oanství nesmělo za jeho života spláceti. Obeslal proto Volfa k zemskému soudu. Tato pře nebyla však projednána, neboť Volf mezitím zemřel 25. prosince 1542. /1/.

Hanuš z Ronšperka seděl na Tisové / ~~na~~ již roku 1527/.

Posledním význačnějším členem rodu byl kromě Volfa ~~hanuše~~ z Ronšperka asi Leonard z Ronšperka, který se narodil mezi rokem 1470 a 1480 v Horšovském Týně, byl roku 1521 rektorem vídeňské univerzity a zemřel ve Vídni roku 1541. Zprávu o tom podává Schubert, jehož mnohé zprávy jsou ale velmi nespolehlivé. /4/.

1/. Aug. Sedláček : Hradý a zámky.

2/. K. Krofta: Dějiny selského stavu.

3/. Městský archiv v Poběžovicích.

4/. O. Schubert: Beiträge zur Geschichte ... etc.

IX. Albrecht z Gutštejna.

Kryštof z Gutštejna, držitel Hostouně, o němž bylo již jednáno v kapitole VII, směnil někdy v letech 1508 až 1510 své panství Hostounské a polovici Svržna, totiž městečko, tvrz a dvůr Hostoun, vsi Starý Kramolín, Šidlákov, Hostětice, Čížovou, Mirkovice, Česý a Holubeč, pusté vsi Roudnici a Černou Horu, pustou tvrz Svržno s polovicí vsi a polovicí dvora a polovicí vsi Ostrova s Janem z Rabštejna. Dostal za to panství Sichrovské. /1/.

Jan z Rabštejna měl syny Vojtěcha a Václava. Manželkou Vojtěchovou byla Anastazie, jedna z 10ti mŕdětí bratra výše uvedeného Kryštofa z Gutštejna, Volfa. Václav držel asi od roku 1544 polovici zboží Hostounského. Polovice Václavova byla: půl městečka Hostouně, půl Svržna, vsi Holubeč, Čoves a Doubravka, pusté vsi Roudnice a Čížová a podací ve Štítarech. /1/.

Vojtěch měl ostatek původního panství, rozšířený ještě jeho otcem o vsi Vítání a Hažov.

Václav z Rabštejna zemřel roku 1552 a odkázal své zboží Mořici Šlikovi, po jehož smrti přešlo roku 1578 i ono na děti Vojtěcha z Rabštejna, Jana a Volfa. ~~mlam~~ /1/.

Synem Kryštofa z Gutštejna a jeho manželky Markéty ze Švamberka, synovcem Volfa z Gutštejna a bratrancem Anastazie, choti Vojtěcha z Rabštejna na Hostouni byl Albrecht z Gutštejna. Byl i švakrem Volfa z Ronšperka, za kterého se provdala jeho sestra Zikana z Gutštejna.

Albrecht byl v letech 1534 až 1542 nejvyšším mincmistrem a v letech 1545 až 1550 poručíkem nezletilých Rožmberků. Byl jedním ze 42 pověřenců, určených pro revizi zemského zřízení a od roku 1523 zasedal i v zemském soudu. /2/. Pracoval i na otázce splavnění Vltavy a napsal i spis "O lásce k Bohu a bližnímu."

Jako nejvyšší mincmistr omezoval však svobody kutnohorských havířů.

Držel v různých dobách Mělník, Poděbrady, Ronšperk, Kolín a Žirovnici.

Nebyl zboží Ronšperského po svém švakru Volfovi z Ronšperka a jeho bratru Jiříkovi. Bylo to snad již roku 1524 nebo 1525. Tehdy byl na Ronšperce purkrabím Jan z Kostelce. /1/.

Roku 1528 ~~ponaditím~~ potvrdil mu král Ferdinand zboží Hirštejnské, totiž vsi Drahotín, Načetín, Hvoždany, Srby, Mednou, Březí a Hirštejn.

Mapy 13 a 14.

Jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole zajišťoval si toto držení i tím, že jeho syn Kryštof si vyprosil i právo na výkup samého Horšovského Týna, avšak všechny tyto plány byly zmařeny prodejem Horšovského Týna i s Hirštejnem roku 1539 králem Ferdinandem Janu z Lobkovic, bratru druhé manželky Volfa z Ronšperka.

Roku 1510 vymohl Albrecht pro Ronšperské privilegium od krále Ferdinanda. Bylo vydáno roku 1530 v úterý po sv. Alžbětě. Král v něm praví, že bylo vydáno na přímlovu Albrechtovu, tehdy rady komory české. Městu, které je v listu nazýváno "město Ronsspergk", uděluje roční jarmark na den sv. Mikuláše "s osmi dny pořád sběhlými a s freilunkem obyčejným." /3/.

Albrecht z Gutštejna sám dal Ronšperským list psaný ve čtvrtek na den Početí Panny Marie roku 1530. Tímto listem stvrdil všechny výsady a svobody městu udělené císařem Zikmundem a Dobrohostem z Ronšperka. Zmínil se o "ctném, dobrém a věrném zachování" Ronšperských. Zároveň daroval tímto listem městu příkop a v něm rybníček u brány Týnské, jakož i druhý vodní příkop u brány ^{Německé} ~~Samické~~ a dvě sádky u brány Samické. Z těchto rybníčných důchoď mají si však opravovati zdi, brány a bašty. K listu, psanému česky, jsou kromě pečeti Albrechta z Gutštejna přivěšeny i pečeti vladyk Bohuslava Rochce z Otova a Pavla ze Slabíkovíc, kteří oba tehdy v Ronšperce žili. /3/.

Hlavní zájmy Albrechtovy byly však jinde než ve zdejší krajině. To přispělo k tomu, že Ronšperské panství dvakrát propachtoval či zastavil.

Nejprve je zastavil nedlouho po roku 1530 Bohuslava Rochci z Otova, vyplatil je zase, ale roku 1537 je pronajal na sedm let rytíři Bernartu Barchanci z Baršova. Předmětem pachtu bylo tehdy panství Ronšperské, totiž zámek Ronšperk, dvůr pod zámkem s pivovarem, město Ronšperk, dvůr Vlkanov, vsi Drahotín, Načetín, Hvoždany, Bělovice, Ohnišřovice, Vlkanov, Mlýnec, Otov, Srby, Meclov s podacím, Medná, Březí, pustý zámek Hirštejn a pusté vsi Valtířov a Pařezov. Při tom bylo Bernarzovi dovoleno, aby mohl na zámku prostavět 200 kop. /1/.

Bernart Barchanec se soudil pak v souvislosti s tímto pachtem s Volfem z Ronšperka, který si vymínil roboty v Načetíně a Drahotíně. Bernart soud prohrál.

Bernart Barchanec pocházel z rytířského rodu, z něhož je znám již koncem 14. století kněz Beneš z Baršova. Roku 1414 je znám Beneš Baršova, zvaný Plachtík. Ke konci 15. století žil Jaroslav Plachtík a konečně v letech 1518 až 1547 je znám náš Bernart Plachtík z Baršova, zvaný Barchanec.

*Bernart seděl v letech 1524 až 1535 na ~~Měcholupích~~ Měcholupech u Klatov, kde byl před tím pánem Apolon z Žihobce. Oženil se nejprve roku 1527 s Barbatou ~~Nečvídkovou~~ z Nečvídkova a podruhé roku 1533 s Markétou z Žihobce. Její matka, Johanka z Hognestu, mu při tom prodala statek Běhařov s tvrzí, který však Bernart prodal zase roku 1543. /1/.

Vladykové z Žihobce měli ve znaku vozové kolo. /4/.

Za doby Bernartova sedění na Poběžovicích došlo k roztržce mezi ním a jeho manželkou ~~alánem~~ Markétou z Žihobce pro poměr, který prý udržovala s Mokulášem Miřkovským ze Stropic, který často přicházel na zámek. Myslilo se, že chodí za pannou Annou Rochcovnou z Otova, který na zámku rovněž bydlila. /1/.

Bernart donutil pak manželku k tomu, že na noc musila chodit spát do ~~sklepa~~ sklepa. Byla také střežena, aby nevyšla ze zámku. Její přátelé se jí však zastali a Bernart byl obeslán roku 1539 s manželkou před komorní soud. Svědkové však vypovídali v jeho prospěch. /1/.

Jiří Stříbrský, pražský měšťan žaloval na Bernarta při jiné příležitosti, že mu řekl lotrů a šibalů.

Kromě toho měl Bernart i rozepře s Pivoňským převorem Augustinem, které pak v roce 1538 jednou dopadl, když převor chodil přes sněmovní zákaz se samozapalovací ručnicí. /1/.

Mikuláš Stropčický ze Stropčic, o němž je výše zmínka, byl jedním ze čtyř synů Zdislav Miřkovského ze Stropčic, který držel Miřkov, vsi Chřebřany a Svinnou, díl Oplotce a pústé vsi Chotějovice a Nasetice. Mikuláš držel později sám Miřkov, když vyplatil své bratry roku 1563. Roku 1556 se oženil s Voršilou z Hrádku. Byl pak od roku 1554 císařským radou, hejtmanem Menšího města Pražského, od roku 1560 hejtmanem hradu Pražského, od roku 1570 purkrabím Karlštejnským. Zasedal na Zemském soudu. Zemřel roku 1575. Tedy člověk schopný a podnikavý, čemuž konečně nasvědčuje i jeho dobrodružství z mládí s paní Markétou. /1/.

Pacht Bernartův na Ronšperku ~~vypřel~~ vypršel roku 1542. Nakonec seděl Barchanec na Týnci nad Sázavou. Když v březnu 1547 stavové zvolili 8 osob z pánů a rytířstva, aby byli Pražanům k radě a k pomoci v odporu proti králi Ferdinandovi, byl mezi zvolenými i Bernart. Po nezdařeném odboji byl Bernart dne 20. července 1547 souzen a 22. srpna 1547 sťat spolu s Václavem Pětipeským, Václavem Fikarem z Vratu a Václavem z Jelení. Byl pak pochován na hřbitově u sv. Apolináře. /5/.

Po uplynutí Barchanova pachtu prodal Albrecht z Gutštejna Ronšperské panství Švamberkům /1/.

Pařezov byl puťtý i roku 1542, Valtířov i roku 1599. /~~2~~/6/.

1/. Aug. Sedláček: Hrad a zámky, 2/. Fr. Palacký: Dějiny národu Českého, 3/. Městský archiv v Poběžovicích, 4/. Vojt. ryt. Král z Dobré Vody: Heraldika, 5/. K. Tieftrunk: Odboj stavů českých proti Ferdinandovi I., 6/. Dr. Šrofous: Místní jména v Čechách.

X. Klášter Pivoňský po husitských válkách.

Mapa 15.

Klášter byl budován před husitskými válkami v gotickém slohu. Kněžiště kostela je zbytkem z oněch dob.

Rozvoj kláštera byl přerušen událostmi za husitských válek. Klášter přišel při tom o řadu svých vsí, které přešly na čas pod panství Rochců z Otova. Po válkách ožil klášter sice brzy, ale neměl již své statky v držení v tom rozsahu jako dříve.

Těsně před válkami držel klášter vsi Vlkanov, Valtířov, Šitboř, Rokošín, Zámělič, Mlýnec, Kramolín, Brávelné a Zdanov.

Po válkách a po období panství Rochců z Otova stal se však Vlkanov, Valtířov a Mlýnec součástí panství Ronšperského. Z Kramolína patřil díl k Ronšperku a díl zůstal u Pivoně. /1/. Stejně i z Valtířova.

Valtířov byl v 16. století pustý. Také Nový Kramolín byl v 16. století aspoň zčásti zpustlý.

Rokošín zpustl rovněž a v 16. století zaniklo již vůbec i jméno Rokošín a roku 1586 nalézáme označení "pustotiny a sv. Jiří". Roku 1599 byl tam neveliký dvůr. /1/.

Brávelné zaniklo, ale v polovině 16. století existovala již ves Mnichov. /2/. Zpustl i Zdanov. /1/.

Držel tedy klášter zboží velmi zchátralé : ves Pivoň, nově teprve existující ves Mnichov, část zpustlého Valtířova a Kramolína, Šitboř / ale ne celou/, pustý Rokošín, pustý Zdanov a jediné snad plně platnou Zámělič.

Otázkou však je, co bylo se Sezeminem, Šibanovem a Vranovem. Není o nich zpráv.

Z převorů kláštera jsou známi z této doby převor Jan z let 1528 a 1531 a ~~mnichovský~~ převor Augustin z roku 1539.

Převor Jan podepsal podle latinské klášterní kroniky roku 1531 prodejní smlouvu o mlýnu lepšenském "Lepschen" - asi "Na lepším", jak se nazývala později jižnější část vsi Mnichova. Převor Augustin dal prý záměličským nějaký rybník u Záměliče.

Roku 1548 vydal knihu jakýsi "Pacificus Wolfgang, kazatel
v Ronšperce v Čebkěhli, snad mnich Pivoňského kláštera. /3/.

Zpráva o darování rybníku u Záměliče je z latinské
klášterní kroniky. /4/.

-
- 1/. Aug. Sedláček: Místopisný slovník.
 - 2/. Archiv český 22.
 - 3/. O. Schubert: Beitr"age zur Geschichte
 - 4/. Kronika Bruna Kněze z roku 1753.

XI. Okrajová panství v první polovici 16. století.

O panství Hostounském bylo již pojednáno v kapitole IX. Do Pivovského podhůří zasahovalo Šidlákovem.

Na Mutěnině seděl v 15. století ještě Beneš z Mutěnína, později pak Mikuláš Henigár z Žeberka, který panství přenechal Jiříkovi Vidršpergárovi z Vidršperka někdy na počátku ~~16.~~ 16. století, nejpozději před rokem 1513./1/. Panství sestávalo tehdy jen z tvrze, dvora a městečka Mutěnína a pusté vsi Ostrova. /1/.

Vidršpergárové drželi pak Mutěnín až do konce století a ještě déle. Byla to rodina původem ze saského Vogtlandu. Již roku 1206 žil Eberhard z Wiedersbergu, majitel hradu Wiedersbergu asi 10 km severně od Ašska. Zdá se, že Wiederspergové vstoupili do Čech za ~~utváření~~ Jiřího z Poděbrad. Kašpar Vidršpergár byl purkrabím na Boru a Kynžvartě, Vavřinec roku 1473 purkrabím na Přimdě u pánů ze Švamberka. Koupil si i statek Souměř u Boru. Jeho synem byl Jiří Vidršpergár z Vidršperka, který prodal roku 1509 Souměř a oženil se s Markétou, dcerou Mikuláše Hennigera ze Seeberka, čili Henigára ze Žeberka, který mu přenechal městečko Mutěnín s Ostrovem, jak výše uvedeno.

Mezi Mutěninem a Bělovicemi vznikl již dříve kostelík sv. Erazima. Roku 1400 byl kaplan z Mutěnína povinen sloužit týdně mše v neděli, pondělí a ~~svátek~~ pátek, jakož i o svátky /2/.

Kostelík ležel blíže Bělovic než Mutěnína a byl asi určen především pro ně. Bělovice a Mutěnín bývaly spojeny v rukou týchž držitelů, ku př. Pavlíka z Bělovic.

V 16. století patřily však Bělovice již ke statkům Albrechta z Gutštejna. Roku 1522 byla to ves pustá. /3/.

Slatinu držel v letech 1513 až 1519 Bohuslav Hrádecký z Hrádku. Zanedlouho nato držela ji však již Kateřina z Vlčkovíc a prodala ji tehdy Mikuláši Maksovi z Maksu. ~~Síň~~ Statek Slatina sestával tehdy z tvrze, dvora a vsi Slatiny a vsi Horoušan a Sedlce. /1/. Menší část Sedlce patřila k Horšovskému Týnu. /4/.

Mikuláš zemřel před rokem 1545 a zůstaly po něm nezletilé děti, nejspíš dcery. V létech 1556 až 1569 byl pánem na Slatině Zikmund Černín z Chudenic, který ji asi vyženil s některou z dcer Mikulášových. /1/.

Hraniční les, to jest vlastně zboží královské, podléhalo purkrabství domažlickému, které však bývalo se svými důchody často zastavováno. Tak držel chodskou rychtu v zástavě od roku 1388 Oldřich z Miřkova, který ji, či vlastně tuto zástavu prodal roku 1421 Jaroslavu z Blahotic. Domažličtí učinili svým připojením se k Táborům tyto zástavy neúčinnými. Tak i zástavu Zikmundovu Zdenkovi z Drětky. Později držel zástavu domažlické = chodské rychty Bošek z Vlkanova. ~~záměna~~ /5/.

V 15. století byli Chodové - ovšem i se svým územím - zastaveni i pánům z Rožmitálu a pak ze Šternberka, načež od roku 1482 Švamberkům. Ti získali roku 1495 od krále Vladislava II slib, že tato zástava smí býti vyplacena jen králem. /5/.

Tím se dostal již do velmi těsného styku i s naší krajinou rod Švamberků. Předkem tohoto rodu byl Ratmír ze Skviřína, žijící kolem roku 1229. Jeho synové Ratmír a Bohuslav byli purkrabími na Přimdě a z nich Ratmír držel roku 1263 Bor. Dobeš, který rovněž držel Bor, založil hrad Krasíkov a psal se roku 1330 po něm.

Rod se rozdělil na několik větví. Větví Věžecké patřilo v 15. století Svržno. Z větve Lestkovské byl onen Jan, který byl v letech 1402 až 1405 farářem v Šitboři a v letech 1420 až 1427 arcijáhnem v Horšovském Týně.

Roku 1342 byl pánem na Boru a Krasíkově Bohuslav, jehož syn Jan je zakladatelem větve Přimdecké a druhý syn. Bohuslav, větve Borské. Vnuč tohoto Bohuslava, rovněž Bohuslav, byl oním výše již několikráte zmíněným válečníkem doby husitské. Druhý syn Bohuslavův byl Hynek, který zemřel roku 1489. Byl také válečníkem a to na straně Zikmundově. Ten měl pět synů z nichž ~~z nichž~~ ^{jeden} byl zakladatelem větve Zvíkovské, Zvíkovská větev vymřela roku 1570 Hynkem, jenž odkázal své statky větví Borské a roku 1582 Kryštofem, jenž učinil rovněž tak.

Jan, vlastní zakladatel větve Borské, držel Bor a pak i Domažlickou zástavu. Zemřel roku 1533 a byl pochován v Boru. Jeho manželkou byla Benigna ze Starhemberka a jeho potomstvu se silně poněmčilo.

Chody, aby odbírali pivo z jeho ronšperského pivovaru. Protože vzdálenější chodské vsi nemohly tomu snadno vyhověti, předepsal jim poplatek 1 groše z každého sudu, který odebrali z jiného pivovaru. /5/. Snaha o donucení páddaných k odebírání piva výhradně z panského pivovaru byla ostatně v XVI století u vréhností obecným zjevem. /6/.

Stížnosti Chodů na omezování jejich práva byly zamítnuty pražským komorním soudem roku 1558, když Petr prokázal, že v ničem neporušil psaná privilegia /5/. Petr pokračoval pak dále v omezování zvykových práv. Vypukl proti němu posléze mezi Chody takový odpor, že Chodové použili i zbraní. Petr si stěžoval a komorní soud rozhodl roku 1559 opět v jeho prospěch. Příštího roku - 1560 - dostal Petr ze Švamberka pđ císaře dokonce i právo, aby mohl odbojníky na Chodsku trestati případně i na hrdle. /5/.

Petr trestal některé Chody vězněním na Ronšperce. Tak zavřel jednoho člověka proto, že prodal v Bemažlicích bez Petrova vědomí vola. Držel ho ve vězení na Ronšperce 8 dní a propustil ho pak na rukojmí, že přiveđe vola do 14 dnů zpět, nebo zaplatí 10 tolarů pokuty. ~~na~~ /7/.

Dalšího roiu nastal však obrat, neboť Chodové odpověděli na další stížnost Petrovu na ně dotazem u české komory, zda by se mohli ze zápisu vykoupiti a roku 1562 bylo dokonce již i zahájeno jednání o výkup. Roku p563 rozhodl císař zásadně pro povolení výkupu a vyzval Petra, aby přistoupil k projednání jeho provedení. /5/.

Petr ovšem hledal cesty k zamezení jednání a výsledkem toho byla petice, kterou roku 1564 zemský sněm varoval císaře před provedením výkupu. Výsledek byl však stále nejistý a Petr byl celým dlouhým jednáním vyčerpán tak, že se v polovici března 1564 pokusil o sebevraždu třemi bodnými ranami. Zranění vypadalo zle, ale přesto se podařilo Petra zachrániti, takže koncem ^{března} ~~února~~ nebyl již jeho život v nebezpečí. /5/.

Presidentem české komory byl Jáchym ze Švamberka z Přimdecké větve. Ten působil ve prospěch Petřův a tak byl v říjnu 1564 vynesena rozsudek ~~neprospěchu Petřův~~ o Petrových stížnostech v neprospěch Chodů a jednání o výkup se protahovalo. /5/.

Král určil posléze, že bude definitivně rozhodnuto v polovici roku 1567, až přijede do Čech.

Vzdor tomu bylo jednání stejně zdlouhavé a teprve v polovici roku 1570 nařídil král Petrovi, aby chodskou zástavu odevzdal do šesti týdnů do rukou české komory./5/.

Dne 3. března 1572 vyplatil Chodové Petrovi zápisnou sumu, čímž Petr pozbyl vlády nad Chodskem./5/.

Petr měl na Ronšperce pro vedení správy purkrabího Jana Březského z Ploškovic. Ten byl z rodu povýšeného teprve 25. dubna 1534 do šlechtického stavu./8/.

Petr byl luterán a povolal roku 1570 z Wittenberka Kryštofa Pfrendlera jako protestantského kazatele do Ronšperka./9/.

Roku 1566 sepsal dne 19. června závět, ve které ustanovil svoji manželku Anežku z Lobkovic ppručnicí nad svým synem "Hans Girgem", t.j. Janem Jiřím a dcerami Benignou a Mandalénou./1/.

Závět však v té formě nevstoupila v platnost, neboť nezemřel Petr, nýbrž 19. prosince 1572 jeho manželka. Roku příštího, 1573, odevzdal však Petr Ronšperk i své vsi u Boru svému synu Janu Jiřímu./1/

Vymínil si při tom jisté pokoje na zámku v Ronšperce, kde by bydlil se čtyřmi služebníky, stravu, pití a šatstvo i ložní prádlo, vydržování čtyř koní a důchod 500 kop míšenských ročně. Janu Jiřímu uložil zároveň, aby pečoval o svoji sestru Mandalenu./1/.

Petr ze Švamberka zemřel 24. června 1575 a byl pohřben v ronšperském kostele. Tam je nyní jeho náhrobní kámen zazděn na jižní straně u hlavního oltáře. Nese německý nápis:

"Anno 1575. Am tag Joanis Baptiste ist in Gott vorchide der Wolgeborene Her Her Petr von Schwanbergk der Gott genade."

Německé vystupování Petrovo je patrné. Přičinil se o postup reformace i o postup němectví v Pivovarském podhůří.

Zpráva arcibiskupova místodržícímu roku 1571 praví o Švambercích, že vyhnali na svých statcích kměze pořádné a zavádějí nepořádné./10/.

Ke kapitole XI a XII :

1/. Aug. Sedláček: Hrady a zámky

2/. J. Micko: Geschichte des Marktflecken und Herrschaft Muttersdorf.

3/. Dr. Fr. Roubík: Soupis mapm a mapa zaniklých osad v Čechách/1959

4/. Aug. Sedláček, Mistopisný slovník, 5/. Dr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic, 6/. Kamil Krofta: Dějiny selského stavu,

7/. F. Teplý a J. Š. Baar: Klenčí, městečko na Chodsku,

8/. Aug. Sedláček: Českomoravská heraldika, 9/. Jos. Ressel: Poněmčeni západních Čech v XVI stol/ Ročenka Národopis. musea v Plzni 1929, 10/. Winter: Život církevní v Čechách.

XIII. Jan Jiří ze Švamberka.

Jan Jiří ze Švamberka se narodil v Boru 30. ledna 1548. Od roku 1573 spravoval sám ronšperské panství.

Podle farní kroniky poběžovické určil Jan Jiří místo za hradbami, aby tam byl založen hřbitov. Poněvadž však hřbitov byl vysvěcen a to způsobem luteránským roku 1572, učinil tak buď ještě z pověření svého otce, anebo se farní kronika mylí v době anebo v osobě a hřbitov zřídil snad sám Petr. /1/.

Roku 1582 zdědil Jan Jiří spolu se svým bratrancem Vilémem, který byl synem Bartoloměje ze Švamberka, panství Orlík, Zvíkov a Kestřany po Kryštofovi ze Švamberka ze Zvíkovské větve. Roku 1584 se oba rozdělili tak, že Janu Jiřímu připadl Orlík, kdežto Vilémovi Zvíkov a Kestřany.

Roku 1592 koupil Jan Jiří statek Kovářov. Po svém strýci Janu Erazimovi zdědil část Boru, kterou postoupil roku 1600 svým bratrancům výměnou za statek Maštov, která ale již roku 1603 zase prodal.

Syn Vilém ze Švamberka Jiří Ernreich prodal Janu Jiřímu roku 1610 Mírotice a roku 1612 Zvíkov - nikoli však s celým panstvím /2/.

Podle úmluv z roku 1484 se Jan Jiří hlásil k dědictví po Petru Vokovi z Rožmberka, což tento novou smlouvou dne 4. ledna 1610 uznal za platné. Proto držel pak Jan Jiří po smrti Vokově od roku 1611 Třebon, Borovany, Nové Hrady a dům na Hradčanech a od roku 1612 i Lábejice a Rožmberk.

Byl tak v tu dobu majitelem ohromných panství. Císař Matyáš mu dovolil v roce 1614, aby připojil k svému znaku i rožmberskou ráž. i.

Byl dvakrát ženat. Zprvu s Eliškou z Donína a pak od roku 1596 s Alžbětou Colonovou z Felsu. Ta zemřela roku 1616. Měl dcery a tři syny: Jana Erazima, který však zemřel již roku 1602, Petra a Adama.

Jan Jiří byl hejtmanem kraje Plzeňského, královským radou, od roku 1595 radou komory a v letech 1609 až 1611 nejvyšším komorníkem.

Pokračoval v činnosti svého otce a dosazoval protestantské knězem kazatele i do Měclova. Pastory v Měclově byli v letech 1599 až 1608 Doschner, 1608 až 1625 Hochfeld a r. 1625 ještě Kagermayer. Ti psali matriky od roku 1592 již pouze německy. /3/.

Roku 1587 v sobotu na den s. Jakuba potvrdil Jan Jiří zvláštním listem vydaným na Orlíku řád cechu sladovnického v Ronšperku městě a předměstí. /1/.

Roku 1590 na přimluvu Jana Jiřího král potvrdil ronšperským privilegiem císaře Zikmunda a přidal jim ještě výroční trh na pondělí po sv. Jiljí./4/.

Roku 1596 listem datovaným v Praze na Malé Straně v úterý po Narození Panny Marie potvrdil Jan Jiří ronšperským všecky až dosud jim udělené svobody a listy. Tímto listem upravil i podrobněji jejich právo vaření piva. Zároveň však stanovil, že v některých domech ve městě se smí šenkovati ~~mimo~~ pivo jen z panského pivovaru a to:

v domě, na němž je mistr Bartl,
v domě u Michala pekaře,
v domě na němž je Jan Merkl čili Pranta,
v domě u Strnadů,
v domě na němž je Jan Malík
a v domě " u Lžičarčky." /4/.

Z těchto jmen je patrno, že Poběžovice již měly mezi měšťany jména německá vedle českých.

Zároveň udělil Jan Jiří ronšperským i právo přijímati měšťany a držitele domů v předměstí i je propouštětí. Dovolil, aby směli provozovati veškeré živnosti kromě skladu soli, kterou ponechal sobě./4/.

Odevzdal městu všecky brány a hradby s baštami a vyhradil si, aby mohl používatí brány týnské a byšty u pivovaru k uskladnění obilí či jiných věcí. Zavázal se však i za své dědice, že bude sám opravovat tuto bránu i baštu, jakož i zdi a bašty kolem zámku, které si ovšem ponechal.

Ze to vše ale ronšperským ronšperské zavázal k ročnímu platu 15 kop grošů českých. Ti kdo mají koně budou s nimi povinni 3 dny orati na panském při ronšperském dvoře a ročně o vánocích přivéztí na zámek po dvou povozech dříví. Ostatní jsou povinni po tři dny sítí na panském obilí a zdarma pomádati při honech. /4/.

Roku 1596 v pondělí po sv. Tomáši vydal na přimluvu Jana Jiřího císař Rudolf list, kterým potvrdil ronšperským všecky listy a privilegia a stvrdil jim právo užívati erbu, který jim udělil Dobrohost z Ronšperka, který je však doplněn na vyobrazení v tomto listě štítkem se znakem švamberským. Dal jim také právo pečeti červeným voskem. /4/.

Roku 1611 bylo v Ronšperce 1492 křesťanů a 300 židů, ve Vlkanově 327 křesťanů. /5/.

Jan Jiří napsal roku 1612 svoji závěť, ve které odkázal zámek a město Ronšperk po své smrti své druhé manželce na dobu, po které by zůstala neprovdána. /6/.

Nedlouho před svou smrtí však závěť změnil. Jeho manželka zemřela roku 1615, takže závěť by neměla smyslu. Dal proto v novém opatření toto panství zápisem na 100 kop Anně Maximilianě, rozené z Oprsdorfu, manželce jeho syna Petra. /6/.

Jan Jiří zemřel 15. dubna 1617 ve stáří 69 let a byl pochován v kryptě ronšperského kostela. Je pohřben v měděné rakvi s nápisem:

"Hier ruht in Gott wohlgeborne Herr Herr Hans Georg von Schwamberg, Herr auf Worlik, Ronsperg und Klingenberg, erster Erbherr der Rosenbergischen Herrschaften als: Wittingau, Gratzen, Rosenberg und Libějitz. R.K.M.H. Zu Haid geboren am 30. Jänner 1548. Gestorben im Alter von 69 Jahren am 15. April 1617."

Tedy také německý nápis jako jeho otec.

-
- 1/. Zilm. Winter: Život církevní v Čechách.
 - 2/. Aug. Sedláček: Děje Prácheňského kraje / Písek 1926/.
 - 3/. Jos. Ressler: Poněmčení záp. Čech v XV století.
 - 4/. Městský archiv v Poběžovicích.
 - 5/. K. Brunner: Gedenkbuch der Stadt Ronsperg /1927/ - městský archiv.
 - 6/. Aug. Sedláček: Hradky a zámky.

XIV. Klášter Pivoňský za doby Švamberků.

Klášteřu se žilo stále těžce. Reformace působila i mezi lidmi na klášterním panství, kteří se obraceli k luteránství. Hospodářství klášterní málo vynácelo a klášter živořil.

Roku 1555 byl převorem Ondřej Gansperger. /1/.

V roce 1571 byl již převorem Kašpar Malesius z Opole, roku 1572 byl jím však Augustin Clementinus a roku 1573 Augustin Becinauer, pocházející z Landshutu. Za něho klášter velmi utrpěl požárem. /1/.

Od roku 1575 byl poznovu převorem Kašpar Malesius. Dal zhotoviti dva zvony na věž klášterního kostela. Větší z nich roku 1591, kdežto menší z nich byl zhotoven roku 1575 s nápisem " Anno Dni 1575 Calend. Aprilis constructum est hoc opus per R.P.F. Casparum Malesium Opponensem Priorem Pivoniensem Ord. Erem. S. Augustini in laudem Dei omnipotentis, et in honorem gloriosissimae Virginis Dei-Genitrix Mariae, et S. Augustini, atque omnium Sanctorum et memoriam Aeternam mei. Joannes Rokitzanus auxilio divino fecit me. " /1/.

Jiný zvon byl z roku 1577 s nápisem: ".P.Caspatium Prior Stockensis hoc opus fieri accuravit ad honorem s. August. m. in die s. Michaelis Archang. hoc est 29. septembris 1577."

Kašpar Malesius prováděl opravu kláštera po požáru z roku 1573. Dal zhotoviti archu velkého oltáře, zdobenou řezbami a malbami. ~~idem~~ /1/.

Roku 1579 bylo skončeno jednání české komory s Domažlicemi o správu Chodů. Při tom byla Domažlicím dána do správy i pustá ves Zdanov, náležející Pivoňskému klášteru. Město z ní pak odvádělo klášteru roční nájem. /2/.

Komise, provádějící tehdy prohlídku chodských vsí, doporučila, aby byl ze dvou pustých vsí, Zdanova a Žďáru, zřízen poplužní dvůr. Domažličtí však tehdy s návrhem na zřízení takového dvora nesouhlasili a uváděli, že by se tam takový dvůr nemohl udržeti a že by musil časem zpustnouti. /2/. Převzetí Zdanova městem bylo provedeno roku 1580. Do té doby měli jej v nájmu někteří Chodové. /2/.

Roku 1579 bylo nařízeno podle císařského reskriptu, aby z do-

mažlického pivovaru odebírali pivo Chodové i poddaní kláštera Pivovského. Kašpar Malesius to však svým lidem zakázal a Domažličtí podali proto hned / r. 1583/ protest k české komoře. Vznikl z toho dlouhý spor mezi městem a klášteřem, který byl dokonce po letech - roku 1620 - znovu obnoven. /2/.

Roku 1584 prosili Domažličtí, kteří drželi klášterní ves Zdanov za 30 kop míš. ročního nájmu, aby jim císař dal tuto pustou ves v užívání dědičně za ~~mněm~~ tentýž roční plat. Uváděli, že by tam rádi zřídili poplužní dvůr. /2/.

Klášteř žil, jak již bylo řečeno, jen nuzně. Roku 1582 žil tam jen převor Kašpar Malesius se starým bývalým převorem a jedním řeholním ~~mnichem~~ bratrem - Janem - který ale roku 1583 z kláštera utekl k Burianovi Jeníškovi z Oujezda. Klášterní stavby byly v chatrném stavu.

Klášteř měl v tu dobu 120 poddaných. O několik let později / r. 1616/ měl 125 poddaných a na panství 6 mlýnských kol a obsazoval 1 faru. Byla to fara v Šitboři. /4/.

S poddanými měl tehdy klášteř těžké porřízení, neboť byli většinou luterské víry. Poddaní si vynutili okolo roku 1550 až 1560 stvrzení některých výhrad proti klášteři a to od převora i od provinciála. /3/.

Byla to: Aby mohli činiti správu Boží podle své vůle, aby nebyli povinni stavěti při sv. Martině před pány čeledi ~~amdtám~~ a dětí kromě sirotek, aby jim nebyly ukládány žádné neobyčejné roboty a forování kromě toho co je třeba k stavění, aby dostávali od kláštera zdarma dříví k stavbě. Mnichovští, kteří jsou povinni posíci louky a sušiti trávu a seno svéztí do kláštera, ať smějí vždy když nesou

sekáčům snídání odnésti si domů břemeno trávy,
při svážení sena do kláštera ať dostanou sýr, chléb a pivo,
zemře-li někdo, nemá jeho majetek připadnouti klášte-
ru, ale příbuzným a to i když tito nebyli poddanými kláš-
tera,
z kostelních krav aby nebylo dáváno k záduší víc než 1
libra vosku,
šastinedělky aby směly brát pivo odkudkoli, krčmáři aby
nebyli povinni dávat klášteru víc než 1 prostici soli,
přijde-li převor v neděli do krčmy, jest mu krčmář po-
vinen dáti snídání, ale pivo musí si převor zaplatit,
každý aby mohl svůj grunt prodati a osaditi někým jiným,
každý aby se mohl kdykoli vystěhovati, začez by zaplatil
převorovi tři groše míšenské,
aby všecky vsi a všichni poddaní byli ponecháni při svých
starobylých zvyklostech. /5/.

Roku 1581 žalovali opatové tepelský, kladrubský a probošt chotě-
šovský arcibiskupovi na chování provinciála, rodem Španla, že při-
šel do Pivonského kláštera, popadl v noci převora Kašpara Malesia
za krk a uvedl ho do klášterního žaláře. Druhý den - byla neděle -
svolal prý lidi na klášter a tu před nimi převora svrhl z převorské
funkce, chytil ho za límec ~~mmmmmm~~ u košila a zase odvedl do vězení.
Vlaši prý teď hpspodáří v klášteře, ženy se bojí choditi do klášte-
ra, aby nebyly znásilněny, Vlaši se prý mezi sebou hádají a chtějí
prý kde co prodávati, prý i věž se zvony. /3/.

Není proto divu, že roku 1583, když se převor Malesius dověděl,
že prý zase nějaký nový Španel je provinciálem, psal převoru klášte-
ra u sv. Tomáše v Praze, aby mu oznámil je-li to pravda a aby mu
rychle dal vědět po zvláštním poslu, kdyby se anad onen provinciál
chystal jeti do Pivoně. /3/.

Náboženské třenice projevují se v případě odehravším se roku
1577 v Šitboři, když při mši, kterou sloužil kněz Petr ~~Bavonovský~~
Bavorovský, vešel do kostela kněz Krištof z Miřkova s několika lid-
mi. Nesmekli klobouky a křičeli na posměch. V kostelní předsíni na-
psali pak na zeď: "Pope Šitbořský, vše, cos mluvil, v hrdlo jsi lhal."

Nějaké stavby prováděl Malesius v klášteře v roce 1595. /6/.

Roku 1586 připomíná se Šibanov jako mnišským příslušenství kláštera Pivonského. /6/.

Od roku 1586 naléhali někteří sousedi kláštera na to, aby jim byly prodány klášterní vsi, ale na prosbu Kašparovu z toho konečně sešlo roku 1599. /5/.

Valtiřovská fara zanikla, ves byla pustá. /6/.

Kašpar Malesius zemřel roku 1606, 29. července. /1/.

Provinciál augustiánského řádu Jan Svitavský z Bachova podával o tom zprávu téhož roku císaři, že převora pivonského někdo ukládne v pokoji zastřelil z ručnice, když převor se chystal ulehnutí. /3/.

Po Malesiovi byl převorem Hypolit Scultetus Brněnský, zemřel však již 17. ledna 1607. Od roku 1608 až do roku 1618 byl převorem Albert Korniker Mělnický. /1/. Byl zván též Kornhas /7/.

K faře Pivonské patřily roku 1593: Mnichov, Slavíkov či Lepšen, Skláře či Glaserau, Vrenov či Franau, Sezemin či Zeusermühl - podle kroniky Bruna Kněze z roku 1753. /1/.

Není při tom zmínky o Záměličí ani Šibanově. Zámělič je příliš vzdálen. Šibanov mohl patřiti k faře v Hoře Sv. Václava.

O přestavbě kostela v Pivoni praví klášterní kronika, že v září 1582 vysvětil kostel pražský arcibiskup. /1/.

Arcibiskupské vizitační zprávy se zmiňují o tom v r. 1613, že fara v Rokošíně je bez kněze. /3/.

Šitbořská fara pečovala i o katolíky v Ronšperku. Podle klášterní kroniky platili roku 1573 ke kostelu v Šitboři ronšperští, vlkanovští, šitbořští, postřekovští, mlynečtí, záměličtí a otovští. Postřekovští platili také pachtý a to Vavřinec Jiřík 4 groše z louky v Klopotnici, Buršík z louky u Klenčí 4 groše. Louku zvanou Kostelnickou držel Hanek. Jakýsi Kazimas platil 4 groše z domu a mlynář Wolf ročně 1 libru vosku. /1/.

Faráře v Šitboři uvádí kronika takto: r. 1570 P. Vitalis, r. 1572 P. Valentinus, r. 1573 p. Adamus, r. 1579 P. Josephus, r. 1582 P. Jeremias, r. 1584 P. Joanes Lapka, r. 1602 P. Simplicianus Zanger. /1/.

1/. Klášterní kronika Bruna Kněze., 2/. Dr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic, 3/. Winter: Život církevní v Čechách, 4/. Památky archeologické X /537/, 5/. Archiv český, 6/. Sedláček: Místopisný slovník, 7/. Baar - Teplý: Klenčí, městečko na Chodsku.

XV. Panství Domažlicé nad královským lesem.

Reskriptem z 22. prosince 1579 byli Domažličtí jmenováni "královskými úředníky a správci nad Chody." Roku 1584 byla jim tato správa zajištěna na 60 let. Měli pak právo volně používatí všech důchodů i s pohraničním lesem. /1/.

Mezi Domažlickými a Chody nastaly ostré spory, v nichž Domažličtí žalovali na Chody, že zanedbávají povinné střežení hranic, kdežto chodové žalovali, že Domažličtí kácí pohraniční les a zakládají v něm vesnice. /1/.

Roku 1573 již podali Chodové zprávu, že do pohraničního lesa zasahují nejen Bavoři, ale i domácí sousedé, mezi jinými i Drahotínští. /1/. Vodršpergárové prodali Domažlickým roku 1572 půl pusté vsi Kramolín a mlýn v Mlýnci. /2/.

Domažličtí založili v pohraničním lese několik nových vesnic, které osadili německými kolonisty, pravděpodobně z Bavor. /1/.

Byly to mimo jiné i Nemanice, Korytany a ves u rybníka pod Korytany. /1/.

Mícko se domnívá, že počátek vzniku vsi Korytan byl asi dán nařízením Domažlických, aby byla zřízena dřevěná strážní věž na vrchu "Hochwacht wacht." /2/.

Dále píše, že Domažličtí založili na hranicích Chodského území společně s Janem z Vidršperka velký rybník pod Korytany. /2/. Totéž píše i Sedláček. Roky 1489 sjednali Domažličtí s Janem z Vidršperka smlouvu, podle které Domažlice držely nadále rybník a Jan z Vodršperka za to nějaké grunty. Rybník ležel tehdy "na království nad tvrzištěm pode vsí Korytany." O tvrzišti v těchto místech není dále ničeho známo /3/.

Snad tam měla být stavěna tvrz a nebyla dokončena. Leželo tedy směrem k severu a asi při gruntech Vidršperských.

Roku 1610 dali Domažličtí Jiřímu Peklhofovi a Matěji Beernerovi z Bavor povolení, aby pálili popel pro své bavorské sklárny z ležatého dříví v lese na království a to i mezi jamami za Drahotínem.

Čerstvé dříví neměli však povoleno užívatí. /4/.

Dne 19. července 1604 uzavřeli Domažličtí smlouvu s Jakubem Maienscheinem z Maienscheinu měšťanem norimberským, kterou mu dovolili páliť uhlí z ležatého dříví a vývrátů, z menšího stojatého dříví brát dřevo pro doly a postavit skladiště u Korytan. /5/.

Roku 1610 sjednali Domažličtí s pivovarským převorem, že bude jejich jménem prodávati ležaté dříví. /5/.

Vzhledem k stížnostem Chodů na špatné hospodaření Domažlických v královských lesích byl Petr ze Švamberka na Ronšperce v březnu 1609 jmenován členem komise, která to měla vyšetřit. Není však známo, zda komise šetření provedla. /1/.

Když Domažličtí žádali, aby jim Chodové byli odevzdáni dědičně, byla 20. května 1620 jmenována komise, aby zboží prohlédla. Jejím členem byl i Jan starší Vidršpergár na Mutěnině. Prohlídka provedena 9. června. /1/. Krátce nato ohlásil Petr ze Švamberka, že má sám z doby ukončení švamberské zástavy zaručeno přednostní právo na Chody. Tyto záležitosti nebyly však nikdy vyřešeny následkem pádu krále Fridricha. /1/.

1/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.

2/. J. Mucko: Geschichte des Marktflecken und Herrschaft Muttersdorf.

3/. Aug. Sedláček: Hradý a Zámky.

4/. Fr. Mareš : České sklo / Praha 1893/

5/. Baar-Teply: Klenčí, městečko na Chodsku.

XVI. Silnice.

/ mapa 24/

Jedním z důchodů chodovského úřadu v Domažlicích bylo mýto vybírané na silnicích v chodském území. Roku 1535 vyneslo toto mýto přes 90 kop. /1/. Nejvýnosnější bylo mýto na hlavních silnicích, to jest Brodské - přes Všeruby - a Mnichovské - přes Klenčí. Potom následoval výnos ze silnice Herštejnské a Sezemínské. Sezemínská byla podružnější větví silnice Herštejnské. Překračovala hory nad Sezemínem. /1/.

Nejmenší výnos byl ze silnice Mutěnské / Ostrovské/, kde se vybíralo k Domažlickému hradu clo jen z "jedné koleje" a z druhé k Přimdě. Později ustalo pro spory s přimdeckými Švambergky vůbec.

Výnos mýta měl kryti náklady na udržování silnic. Také Herštejnská silnice byla někdy nazývána Mnichovskou. Chodové uváděli roku 1577, že mýto vybírané na silnicích Herštejnské a Ostrovské nedostačuje na jejich opravu. /1/.

Roku 1573 hlásili Chodové, že dali ve Zdanově vystavěti dva mostky pro pohodlí císařské pošty, ale pivoňský převor je prý nařídil zbořiti. /1/. Císařská pošta byla zřízeno roku 1527 a jezdila zprvu z Prahy do místa pobytu císařova. Přes Plzeň / Zdanov/ a Klenčí jezdila tehdy, když císař dlel v Augburku nebo Řezně. Zprvu také nedopravovala cestující, nýbrž jen korespondenci. Ještě před koncem 16. století stala se však tato trať trvalou. /2/

Roku 1578, tedy za doby úplné samostatnosti Chodů, stanovili Chodové tyto sazby mýta na silnicích :

z prostice soli	...	5 denárů
z věrtele piva	...	8 "
z vědra vína nebo medoviny ..		1 groš
z koření, vlny, peří, bavlny, mýdla - z centnýře - ...		1 groš
z mlýnského kamene	...	1 groš
z prasete hladového	...	nejméně 2 denáry
z vola, koně, krávy	...	1 groš
z ovce, bravu, skopců	...	2 denáry
z lehkého nákladu na kbelce ..		po 2 denárech
ze sladu celého	...	8 grošů
z funtu železa	...	8 grošů
z tuny herinků	...	1 groš
z káry obilí	...	2 groše
z káry sladu	...	2 groše
ze soli suté na voze	...	8 grošů
z rudy všech kovů - z centnýře.		1 groš
ze soudku nebo truhly ze zbo- žím podle velikosti	/ podle velikosti/	
z kbelce chmele	...	1 denár
z jablek, hrušek, kaštanů -z vozu -		4 groše
dtto -z káry -		2 groše
z chléba po kbelci	...	1 groš.

od 1. července téhož roku 1578 jmenovala výběrčí královská ko-
mora, kdežto dříve vybírali a odváděli mýto Chodové sami na domažlic-
ký úřad prostřednictvím, chodovského písaře. /1/. Prvními jmenovaný-
mi výběrčími byli královský rychtář Václav Truhlička z Aventina a
měšťané domažličtí Havel Lounský a Svatomír Tábořský.

Pomezní clo se vybíralo roku 1556 v Domažlicích, Kdyni, Klenčí a
Mnichově. /1/.

V době správy Chodska Domažlickými platily tyto sazby:

z centnýře koření, pepře, šafránu, bavlny, másla, sádla, loje, peří neb jiného zboží		1 groš
soudek šlojířů		1 groš
vědro vína		1 groš
olej dřevěný		1 groš
vepřé krmený		1 groš
vepřé hladový		půl groše
vůl, kráva, kůň		1 groš
vědro medoviny		2 denáry
kopa sýrů		1 groš
za sto koz, ovce nebo kůzlat	...	po půl groši
kámen mlýnský		4 denáry
ovce, koza		1 denár
vůz žita, pšenice, ječmene, hrachu		2 groše
vůz sladu		4 groše
vůz suté soli		4 groše
za břemeno na zádech		1 denár

centnýř přediva	...	1 groř
tuna herynků	...	1 groř
tuna oleje	iii	půl groře
kopa železa nebo sto srpů	...	1 groř
dvě prostice soli	...	1 groř
12 beček soli	...	půl groře
od liché prostice soli	.	nic
ze sudu piva	...	4 denáry
půl kopy sedel	...	1 groř
půl kopy chomoutů	...	1 groř
kopa radlic	...	1 groř
tuna jablek nebo hrušek	.	1 denár

Žid platí 1 groř, který případně písaři. Písaři patří i díl z ostatních mýt zde uvedených. Všecky sazby jsou v grořích míšenských.

Chodové omlouvali roku 1577 nařčení z nedostatečného udržování silnic tím, že vynaložili mnoho peněz na vykoupení ze zástavy a zbytek vynaložili na udržování silnic. Prokázatě však mohli jen obnos 67 kop 9 grořů za léta 1572 až 1577 jako vynaložený na silnici Klenečskou a ~~Mnichovskou~~ Všerubskou. Silnici Mnichovská/ Hírštejnská/ a Ostrovská měly být udržovány z mýta na nich vybíraného, ale Chodové nemohli tehdy ani předložit vyúčtování příjmu tohoto mýta, ani nemohli žádnými doklady prokázat, že by byli na opravu těchto silnic něco vynaložili.

1/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.

2/. Dr. Fr. Roubík: Z českých hospodářských dějin / Praha ~~1948~~ 1948/.

XVII. Okrajová panství za doby Švamberků.

Václav z Rabštejna, který držel polovici panství Hostounského, zemřel roku ~~1552~~ 1552. Odkázal vše Mořici Šlikovi z Holiče s podmínkou, že po smrti Mořicově případně dědictví potomkům Václavova bratra, Vojtěcha z Rabštejna. To se stalo roku 1578./1/.

Synové Vojtěcha z Rabštejna, který držel onu polovici panství, v níž byl i Šidlákov, se rozdělili někdy před roku 1560. Volf pak držel zámek Hostouň, dvě dvůr a půl městečka, půl Ostrova, Starý Kramolín, Šidlákov, Vítání, Hazov a Štítary. Jeho bratr Jan, který zemřel roku 1580 držel však při své smrti již zase celé Hostounské ~~panství~~ Svrženské panství. Odkázal je svým sestrám, které se rozdělily tak, že panství Hostounské i Svrženské dostala 27. května 1580 Anežka, provdána Gutštejnova. Svá práva však postoupila hned nato svému manželu Jiřímu z Gutštejna a roku 1586 zemřela. /1/.

Jiří z Gutštejna byl obhájcem práv českého jazyka a ustanovil 23. dubna 1598, aby za konšely v Hostouni byli dosazováni Češi, pře a nálezy aby byly v Hostouni vedeny česky a německých při aby nepřijímali a ne soudili. /1/.

Ukazuje se v tom jasně postup germanizace.

Jiří zemřel roku 1598 a odkázal Hostouň i Svržno svému strýci Jindřichu Vavřinci z Gutštejna. Ten pak držel ~~panství~~ panství až do konfiskace po Bílé Hoře. /1/.

Slatinu držel po Zikmundu Černínovi z Chudenic jeho starší syn Martin / žil ještě r. 1598/ a po něm druhý syn Zikmundův Jan Protiva, který zemřel někdy před rokem 1612. Slatinu zanechal spolu s Vidicemi svému

nezletilému synu Vilémovi, který pak Slatinu držel až do roku 1630./1/.

Panství Mutěňinské. Za Jana z Vidršperka, který držel panství od roku asi 1566 do roku 1590, byl na mutěňinské tvrzi český i německý písař a s každým člověkem bylo jednáno v jeho řeči./1/. I tu je patrný postup germanizace.

Po Janově smrti stal se držitelem mutěňinského panství jeho syn Jan. Ten koupil roku 1601 starou skelnou huť a roku 1607 skelnou huť novou, zvanou "Svanaprykl". Žil ještě roku 1620./1/.

Z panství mutěňinského šířilo se do ~~hoch~~ okolních ~~panství~~ panství na Podhůří sklářství. Na severnějším panství přimdeckém byly také již v tu dobu skelné huti. V Čechách je první skelná huť známa již r. 1359 u Vimperka. V 16. století vzrostl počet skláren a bylo jich koncem století v Čechách nejméně 34. Sklářské huti vznikaly všude ve velkých lesích a velkou spotřebou dříví přispěly k zmenšování lesních ploch.
/2/.

Mutěňinská sklárna stála již před rokem 1571. Dne 1. července 1571 přikázal císař Maximilián II na žádost Jana z Vidršperka, aby byla sklárna pro pustošení lesů a poškozování dolů zrušena. /3/.

Na přimdecké půdě stály sklárny ve Schwanenbrücklu již roku 1573, kdy si stěžovali poddaní, že sklárny hubí lesy.

Chodové vedli spor s Jindřichem ze Švamberka na Přimdě o hranice. Tvrdili, že hranici mezi nimi a Přimdou tvoří silnice Ostrovská a že jim uchází nájem z hutí a lesa na Železné Hoře. Jindřich ze Švamberka vybíral za užívání pozemků a lesa pro provoz hutí od Valentina Schürrera /Schierera/, kterému Chodové říkali Faltýn nebo Valenta, 20 zl. ročního nájmu.

Komise sestavená z Domažlických měšťanů a královského rychtáře domažlického shledala roku 1577, že huť stojí skutečně na chodských gruntech. Nato zavalili Chodové Faltýnovi stoku k huti, ale Jindřich ze Švamberka dal ji zbrojním lidem obnoviti. Česká komora jmenovala pak pro zjištění hranic komisi, v níž byl i Jan Vidršpergár na Mutěnině. Komise vyslechla 2. září 1577 svědky z Drahotína, Šidláкова, Hvožďan, Domažlic a Újezda o hranici. Všichni vypovídali ve prospěch Chodů, že dříve byly za užívání lesa na Železné Hoře vybírány poplatky k Chodovskému úřadu v Domažlicích. V říjnu 1577 dal Faltýnovi rozbořiti stoku Jan Vidršpergár. Tu již sám Jindřich ze Švamberka nabízel, že Faltýn bude platiti k úřadu Chodovskému. V listopadu si stěžovali na Faltýna mutěninští Vidršpergárové Jan a Šebestián, že dal postavit na jejich půdě a z jejich dříví most. Před rokem 1579 postavil nedaleko huti Vidršpergár se svolením Chodů pilu rovněž na chodovských pozemcích. /4/.

Když byly rozprodány části Přímdeckého panství, získal v letech 1596 až 1601 Pavel Schřrer část dědičně koupí. Byla to "stará huť" Švanenbrůkl a "nová huť" sestávající z Hořejší a Dolejší. "Starou huť" vedli po nějaký čas jeho bratři Valentin a Eliáš. Při koupi těchto hutí byla urovnána i zmíněná sporná záležitost, spočívající v tom, že při založení staré huti Švanenbrůkl bylo zabráno kus lesa z domažlického "království". /3/.

Již roku 1601 prodal však Schřrer starou huť Janu z Vidršperka na Mutěnině. Roku 1607 prodal ~~mu~~ mu pak i huť Hořejší a Dolejší. /3/.

Pavel Schřrer pocházel ze sklářské rodiny. Jeho otec Pavel, původem ze Saska, založil okolo roku 1530 sklárnu ve Falknově. Roku 1592

povýšil Redulf II Valentina, Kašpara, Dominika, Martina a Pavla Schürery do stavu šlechtického s přídomkem "z Waldheimu."

Již roku 1534 bylo propůjčeno císařem Ferdinandem převoru ze Schöntalu u Lesního Mnichova se svolením Jana Vidršpergára na Mutěnině kutací právo na měď u Mutěnína. Mícko soudí, že roku 1615 byl v Mutěnině již přechod k německé řeči dokončen. Panství Mutěniné tvořilo katolický ostrov - aspoň co do panstva - v luteránském okolí. /5/.

Mutěniné panství mělo roku 1615 celkem 60 poddaných / t.j. rodin/, z toho městečko Mutěnín sám měl 44 rodin, Horšín 4. /5/.

K Mutěniné faře byly v 16. století přifařeny i nově vzniklé psady Stará Huť, Schwanenbrückl, Korytany, Rybník a Horšín. /5/.

Na Horšovském Týně vládl po Volfovi z Ronšperka Jan z Lobkovic. Byl třikrát ženat. Zemřel 14. dubna 1570 a ~~panstvím~~ na panství vládl pak jeho syn Kryštof. Když se stal roku 1587 jeho mladší bratr plnoletým, rozdělili si statky tak, že Horšovský Týn dostal mladší bratr Vilém. Ten se oženil roku 1589 s Evou, dcerou Jana Jiřího ze Švamberka. Roku 1608 se oženil podruhé se Sybilou z Valdštejna. /1/.

Bavoři vpadali časem přes hranice do Čech. Tak roku 1577 vpadli do lesů a mrak královských a pobořili přes 20 jam a lečí, které měli od Chodovského úřadu v nájmu poddaní z Horšovskotýnského panství. /4/.

1/. Aug. Sedláček : Hradky a zámky

2/. Dr. Fr. Roubík: z českých hospodářských dějin

3/. Fr. Mareš: České sklo.

4/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.

5/. J. Mícko: Geschichte des Marktflecken

XVIII. Národnostní vývoj.

Zdá se, že branou němectví pro okolní kraj byla Přimda, kde purkrabí bývali od počátku Němci. Oproti tomu okolí Plané bylo kolonizováno ve 12. století Čechy a obdobně i kraje jižnější vykazují českou kolonizaci až po Domažlice. Ojedíněle jen se vyskytují vsi neslovanských jmen. /1/.

Tachov založen pro Němce Přemyslem II a kolem založeno i několik vsí německých. Bor byl vysazen jako městečko ve 13. století a jeho první měšťané byli Němci. /1/.

Samo město Domažlice bylo po vysazení Přemyslem II zprvu německé. Bor i Domažlice se však časem počestily.

Ve 14. století nastalo však již trvalé poněmčení některých vsí přimdeckých: Rájov, Kunčatice, Trískoňupy, Rájov a Orlová. /1/.

Staré Sedliště bylo na rozhraní 14 a 15 století podle jmen kněží snad národnostně smíšené. /1/.

V okolí Stráže byli ve 14. století Češi i Němci. Staňkov byl v tu dobu český, ale bylo tam i několik Němců. Český byl Horšovský Týn, Mutěňín i Hostouň. /1/.

V 15. století nabývalo již němectví vrchu v okolí Stráže. Přispěly k tomu i tažení křižáků i nálezy mědných rud. /1/.

O poměrech v 16. století byly již i zmínky vpředu. K poněmčování přispělo i luteránství ~~improvizovaným~~ s jeho kazateli, Švamberkové a zakládání nových německých vsí při hranicích.

V Pivoňském podhůří nacházíme roku 1576 česká jména: Bartík a Vondráček Ješkovice v Drahotíně, Jíra Urbanovic, Šváb a Štěrba v Načetíně, Václav Krčmář v Mnichově. /2/. V průběhu 16. století vymizeli již prakticky Češi v Tachově a okolí. Němci se stěhovali již i do Horšovského Týna. /3/.

Koncem století / 1598/ brání pán Hostouň před Němci, v Meclově jsou matriky od roku 1592 německé a je tam snad již německá většina. /3/.

V Poběžovicích jsou v roce 1596 jména česká i německá. /4/.

Roku 1600 psal však purkmistrovský úřad v Ronšperce česky. /2/.

Zdá se, že Pivoň neměla koncem století ještě německou většinu. /2/.

Město Domažlice zakládalo v 16. století německé vsi v hraničním lese.

Roku 1604 byli mezi radními v Domažlicích již i 3 Němci. Ronšperk si udržoval ještě v tu dobu českou většinu. Knihy byly vedeny do roku 1620 skoro výhradně česky. /3/. Německá menšina byla ale jistě velmi silná.

V Mutěnicích byla kolem roku 1615 již jasná většina německá. /5/. Také Újezd Sv. Kříže, Svržno i Bělá byly již poněmčeny. /3/.

Vzrůstající skládání v pomezním lese přivádělo také další Němce.

-
- 1/. J.V.Šimák: Středověká kolonisace v zemích Českých.
 - 2/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.
 - 3/. Josef Resl: Poněmčení západních Čech v XVI století.
 - 4/. Městský archiv v Poběžovicích.
 - 5/. J. Micko: Geschichte des Marktflecken ...

XIX. Petr ze Švamberka.

Petr ze Švamberka byl synem Jana Jiřího ze Švamberka. Roku 1600 ~~nestavěním~~ cestoval do Paříže. Oženil se roku 1605 s Anna Maximilianou z Oprendorfu. Jan Jiří převedl na ni zápisem na 100 kop krátce před svou smrtí panství Ronšperské./1/.

Roku 1607 byl Petr hejtmanem Plzeňského kraje.

Roku 1612 provázel krále Matyáše k volbě ve Frankfurtu. Roku 1615 pověřil ho otec správou statků. Po smrti Jana Jiřího - 15. dubna 1617 - zdědil Petr jeho zboží a spravoval i Ronšperk, zapsaný jeho manželce./1/.

Nedlouho potom vypuklo již české povstání.

Tehdy postavilo se město Domažlice do tábora proticísařského, kdežto Chodové, ač byli stejného náboženství jako Domažličtí, nesledovali jich v tomto rozhodnutí a to z nechuti k jejich správě a odpírali brániti zemské hranice./2/.

Švagr Petrův na Horšovském Týně, Vilém z Lobkovic, stál také proti císaři, ač byl z katolického rodu./1/.

Stejně tak se orientoval i Jindřich Vavřínek z Gutštejna, držitel panství Hostouňského, který se činně účastnil akcí povstání./1/.

Slatinský Václav Černín z Chudenic se povstání nesúčastnil a udržel si také proto Slatinu až do roku 1630, kdy ji prodal Kordule Černínové z Helmku./1/.

Mutěninští Vidršpergárové byli katoličtí. Mutěnín držel tehdy Jan z Vidršperka, jehož syn Jakub Jan sloužil roku 1620 v císařském vojsku./1/.

Petr byl jedním z direktorů, stejně jako i Vilém z ~~Klobukovic~~ Lobkovic.

Pivoňský klášter nemohl se v tomto prostředí udržeti a byl ovládnut Petrem.

Roku 1619 byl klenečský farář Krištof Firkenbirk obžalován svými přífařenými vesnicemi u Domažlických, že se tlačí do Ronšperka, odkud chce vytlačit svého vlastního otce, který je tam farářem./3/.

Petr vydržoval vlastním nákladem prapor pěšího vojska i jiné ještě ozbrojence.

~~Hostouňským císařským~~

Postupem císařského vojska v jižních Čechách byly obsazeny i Petrovy statky Nové Hradý, Rožmberk a Libějice, které měly tehdy hodnotu nejméně milionu kop míšeňských.

Na sněmu byl dán 29. července 1619 návrh, aby statky stranníků císařových byly dány v náhradu těm, kdo o své vlastní statky byli protivníkem připraveni. Podle toho byly pak usnesením z 27. srpna 1619 dány Petrovi k používání statky Libochovice a Budyně, náležející Adamovi ze Šternberka. Dekret stavů o tom byl vydán 29. srpna./4/.

Petr hlasoval pro zavržení krále Ferdinanda i pro volbu Fridricha Falckého. Byl pak za jeho vlády nejvyšším zemským soudím. /4/.

Petr se nedočkál konce bojů, neboť zemřel v Praze v květnu 1620, raněn mrtvicí.

Měl sedm dětí, z nichž jedno se narodilo až po jeho smrti. Synové byli čtyři : Jiří Vilém, Jan Erazim, Jan Vilém a Jiří Bedřich.

1/. Aug. Sedláček: Hradý a Šánky.

2/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic.

3/. Baar - Teplý: Klenčí, městečko na Chodsku.

4/. T. Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách.

XX. Průběh bojů.

Plzeň se postavila 25. června 1618 otevřeně na stranu císařskou. V červenci byly hraniční významné body a místa jako Hlirštejn a Pivovský klášter obsazeny hlídkami a mužstvem, aby bylo mimo jiné zabráněno i spojení Plzně s Bavorsy. Plzeňští verbovali za hranicemi a přivedli se naverbovaný lid již před obsazením hranic přes Brod a později dostali lidi i zásoby přes Tachov.

Počátkem září přitáhl do Čech Mansfeld s nově najatým vojskem přes Přimdu a oblehl Plzeň. V září vyslali také stavové vojenský oddíl za velení Aug. Hoka k ochraně Klatov, Domažlic a Stříbra. Dne 8. listopadu dobyl Mansfeld Plzeň. /1/.

V roce 1619 byla válka vedena v odlehlejších krajích. V červenci 1620 zasáhl do bojů vévoda Maxmilián Bavorský. Položil 7000 mužů u Brodu, aby tak zamezil případný pokus o vpád z Čech do Bavor a hlavní své vojsko poslal k císaři do Rakous. /1/.

Mansfeld dostal zprvu rozkaz, aby táhl na jih proti spojenému císařskému a bavorskému vojsku, ale cestou mu byl rozkaz změněn a on poslán, aby pozoroval bavorské hranice. Stál proto 23. září 1620 se 4000 muži v Klatovech. /2/. Táhl pak s vojskem několikrát podél hranic a pokusil se i o vpád do Bavor. Překročil hranice, ale přesvědčil se, že Brod, Osí i jiná místa jsou silně obsazena a ustoupil do Čech. /1/.

Položil posádky do Domažlic a Klatov a ustoupil s hlavním vojskem do Plzně - asi koncem září. Neprovedl však dostatečná opatření pro znesnadnění vstupu do Čech na cestách.

Zatím vstoupili 20. září 1620 Buquoy a Maximilian z Rakous do Čech a postupovali až do Vodňan a Písku. Maradas byl pak se silným oddílem vyslán od tohoto vojska do západních Čech. /1/.

Mezitím bylo také posíleno bavorské vojsko z Brodu sborem ~~2000~~ 2500 mužů. /1/.

Marads se blížil. Obsadil 28. září 1620 Sušici, 3. října dobylo hlavní vojsko císařsko-bavorské Horažďovice a zamířilo na Plzeň. /1/.

Maradas táhl dále na Janovice a odtud na Domažlice. Tu vstoupilo do Čech konečně i bavorské vojsko od Brodu a spojilo se s Maradasem. Spojená vojska oblehla pak Domažlice a vypálila 7. října 1620 jejich předměstí. Posádka se dne 8. října poddala na smlouvu a odtáhla do Plzně. Když se město vzdalo, vyslali Chodové k vítězům posly se slibem poslušnosti. /3/.

Bavorské vojsko provázeli od jeho spojení s oddílem Maradasovým císařský komisař Heřman Černín z Chudenic. Z domžlic byl vypraven oddíl vojska bavorského i císařského proti Ronšperku. Byli to Bavoři, Vlaši a Španělé. Dobyli útokem zámku a plenili. Z kostela vybrali kalichy i jiné předměty a vnikli i do Švaberské hrobky pod dlažbou kostela. Vzali z ní i perlami zdobenou přilbici a krásný štít Jana Jiřího a hledali klenoty u ostatních mrtvol. Našli nějaký u Jana Erazima. /4/.

Dne 13. října zmocnil se Maradas i Klatov zatím co hlavní voj dospěl již 8. října před Plzeň. /1/.

Do Horšovského Týna, který se poddal dobrovolně, byla vložena posádka 50 mušketýrů. /1/.

Maradasův oddíl spojil se pak u Plzně s hlavním vojskem. /1/.

Dne 8. listopadu 1620 došlo k rozhodující porážce stavovského vojska na Bílé Hoře. Maxmilián odtáhl do Bavor, ale ponechal v jihozápadních Čechách generála Tillyho s 8000 muži. Když odtáhl i Buquoy sjednal Mansfeld, který ležel v Plzni, příměří s Tillym a rozložil pak své oddíly od Plzně až po Zbírč, kdežto protivník zaujal stanoviště v Klatovech, Domažlicích, Horšovském Týně a Ronšperku jako zimní kvartýr. /2/.

V polovině prosince zahájil Mansfeld pohyb směrem do Horní Falce, při čemž se snažil, aby nebylo porušeno příměří s Tillym. Obsadil Tachov a Bor a hnul se pak k Falknovu. Bavoři však přepadli Bor, kde byla jen slabá posádka a pak postoupili na Tachov, jehož posádka se po krátkém odporu vzdala. /2/.

Nato ustoupil Mansfeld do Horní Falce a držel ale pohraniční přechody do Čech. Tilly zaujal postavení v Čechách proti němu a když vévoda Maxmilián z jihu od Kouby ohrozil Mansfeldovo postavení z

boku, odtáhl Mansfeld z Falce na Rýn. Horní Falce se zmocnil Maximilián.

V příštích letech odehrávaly se boje mimo Čechy nebo ve vzdálenějších krajinách až do prvních let třicátých. V létech 1631 a 1632 byl proveden saský vpád do Čech, který však nedospěl do našich končin. I když nebyla válka vedena přímo v Pivovňském podhůří docházelo přece k pohybům a průchodům vojsk. Tak v roce 1633 podle soupisu generála Holka ležely oddíly císařského vojska v Ronšperku a dragouni v Hostouni a Domažlicích. V listopadu toho roku táhl Valdštejn přes Plzeň na Brod proti Švédům, kteří vpadli do Bavor a dobyli Řezna. /5/.

Valdštejn oblehl tehdy Koubu, ale potom ustoupil nazpět k Plzni, neboť byl početně slabší. Nastaly ovšem různé šarvátky podél hranic, za nichž vyhořelo roku 1634 město Schönsee. Císařské vojsko táhlo v polovici ~~roku~~ června 1634 znovu od Plzně proti Švédům do Bavor. Tentokrát Švédy porazilo. /5/.

Až do roku 1638 byly zase boje vedeny v odlehlých končinách. Až roku 1639 vnikl do Čech Banér a vyrazil 29. října od Prahy na Plzeň, kterou napadl. Císařští táhli proti němu ze Saska za vedení Htzfeldova a dosahli Stoda a Horšovského Týna. Tu Banér od Plzně Odtáhl. /5/6/.

Toho roku - 1639 - vpadl však také švédský oddíl na Chodsko klenčeským průsmykem a vypálil několik vsí. Pivovňský převor pomáhal pak vypáleným v Klenčí a Dražánově darováním vápna. /3/.

V lednu 1641 pokusil se Banér o útok na Řezno. Protože však poznal příliš velkou sílu císařských u Řezna ustoupil k českým hranicím a ~~zde~~ zmocnil se 29. ledna Kouby. Jeho oddíly zajišťovaly podél hranic až k Rozvadovu. /~~ledna~~ /6/. Švédský předvoj - 3 pluků jízdy i pěchoty - vstoupil pod generály Pfuelem a Wittenbergem do Čech u Domažlic. Císařští měli jen 500 jezdců 31. ledna v Klatovech a dalších 150 jezdců jako výzvědný oddíl. /6/.

Švédové obsadili proto počátkem února Domažlice a Horšovský Týn, ba i Klatovy. Zajišťovali však až k Plzni. Pobíjeli lidi a požadovali výpalné. Jádrem jejich vojska stálo po celý únor pod Banérem u Kouby, což potrvало i po část března. Zatím se však císařští stahovali proti Švédům a Banér proto nařídil ztažení svých předsunutých oddílů z Falce ke Koubě. /6/.

Protože byl pak zatlačen císařskými ustoupil od Kouby k Brodu, kam stáhl i své předvoje z Čech. /6/.

Po dobu těchto událostí nemohla ovšem jezdit přes hranice císařská pošta, jezdící přes Klenčí a byla proto zastavena koncem ledna. Hejtmané Plzeňského kraje nařídili tehdy - v lednu - aby byly nadělány zásaky na hraničních cestách proti Horní Palci. Lidé byli však tak přestrašení, že se zdáli tuto nebezpečnou práci provést a musilo proto být použito na ni vojska. /3/.

Dne 14. března 1641 vtáhl Švédský oddíl do Mýtěna a požadoval 10.000 tolarů výpalného od Hostouně a 10.000 od Mýtěna. /7/.

Mezitím se blížilo další císařské vojsko pod arciknížetem Leopoldem Vilémem od Chebu. Švédové vstoupili se svým vojskem do Čech. Protože však oddíl císařské jízdy pod plukovníkem Myslíkem jim zastoupil cestu 20. března u Janovic, hrozilo Banérovi obklíčení, jemuž chtěl uniknouti pochodem ke Stříbru, kde oak došlo ke srážce, načež Banér odtáhl přes Kadaň z Čech. /6/.

Po dva roky bojovalo se zase ve vzdálených krajích. Počátkem roku 1643 konala se v Horšovském Týně porada o tom, kdo má být nadále vrchním velitelem císařské armády. Prozatímne bylo vrchní velení svěřeno Piccolominimu a 22. března byl jmenován vrchním velitelem generál Gallas. /8/.

V dubnu 1643 hrozil vpád Švédů od severu a jeden proud jejich jízdy pronikl přes Toužim, Teplou a Planou. Proto byly pak položeny císařské posádky do Tachova a Boru.

Roku 1644 přepadly švédské oddíly v únoru a v červnu Mýtěna. Jakub Jan Vadršpergér utekl tehdy před nimi do lesů se svou chotí Marií Justinou z Haldingen. V tomto úkrytu se pak narodil jejich syn Bedřich František. /4/. Marie Justina zemřela ještě téhož měsíce. Lidé z Mýtěna se po týdny skrývali v lesích. /7/.

Jakub Jan z Vadršperka utrpěl od Švédů značné škody na majetku. Švédové byli vůči němu zvláště nepřátelští, neboť sloužil roku 1620 i později v císařském vojsku, pak byl komisařem při protireformaci a horlivě stíhal skrývající se kněze pod obojí. /4/.

V roce 1645 byl vrchním velitelem císařským jmenován opět arcivévoda Leopold Vilém, jehož hlavní stan byl v zimě na rok 1646 v Klatovech, kdežto Švédové leželi v severních Čechách. Arcivévoda dostal 14. ledna 1646 pomoc z Bavor, která přišla přes Domažlice. Postoupil pak s celou silou k Plzni a Švédové ustoupili z Čech.

V roce 1647 blížila se vojska od severu a dospěla až ke Stříbru a Plané. Po bitvě u Třebele 21. srpna 1647 uhnuli Švédové na Tachov a pak do Saska. /8/.

Počátkem června 1648 vstoupil do Čech dvěma proudy Königsmark. Jeden proud šel přes Rozvadov, druhý přes Domažlice. Oba proudy se spojily u Horšovského Týna. Dne 19. června hlásil plzeňský velitel Piccolominimu, který byl v tu dobu zase nejvyšším velitelem, že se Königsmark zmocnil zradou Domažlic a že pak poslal některé oddíly do Klatov a jiné do Horšovského Týna a že se již nedá držeti ani Tachov. /8/.

Dne 23. června stál Königsmark u Horšovského Týna s 3000 muži. Měl tam pěchotu, jejíž jiné oddíly měl v Domažlicích. Jízdu poslal 24. června směrem na Cheb a další oddíly plenily až na Klatovy a Sušici. Asi 30. června odtáhl na Falknov a Locket. Dne 10. července stál již v Neustadtu na Naabě. Vstoupil pak znovu do Čech přes Cheb, 21. července byl u Stříbra a Kladruha a 22. července před Plzní. Dne 26. července přepadl Prahu.

Dne 2. listopadu uzavřeno příměří a 9. listopadu prohlášen mír.

~~mluvce Aug. Sedlášek: Hradby a zámky~~

- ~~mluvce~~ 1/. Dr. J. Vančura: Dějiny někdejšího královského města Klatov
2/. Rud. Reuss: Graf Ernst von Mansfeld
3/. Dr. Fr. Roubík: Dějiny Chodů u Domažlic
4/. Aug. Sedlášek: Hradby a zámky
5/. Kořán-Rezek-Prášek-Svátek: Dějiny Čech a Moravy nové doby.
6/. Dr. A. Rezek: Děje Čech a Moravy za Ferdinanda III.
7/. J. Mäcko: Geschichte des Marktflecken
8/. Dr. B. Dudík: Schweden in Böhmen u. Mähren 1640 - 50.

XX. Starý zeměpis.

/ mapy 16,17,18/

- a/. Na mapě Čech Mikuláše Klaudiana z roku 1518 jsou z podhůří a okolí zakresleny:
Domažlice, Teyn, ~~Ronsperg~~ Ronsperg Dobrohostow, Bor, Přimda, Tachow, Strzibro, Kladruby. Vzájemná poloha jednotlivých míst není správná. Sedmihoří, které je na mapě vyznačeno jako rozsáhlý les, sahá proto od místa jihozápadně od Boru a jihovýchodně od Přimdy skoro až k Roupovu a vzdálenost k němu od Klatov je asi stejná jako od Boru.
- b/. Roku 1544 bylo vydáno dílo Šebestiána Münstera: "Cosmography oder Beschreibung aller Länder" a ~~znovu~~ znovu pak roku 1592. V něm je mapa, na níž jsou: Domazlice, Ronsperg, Pritzmda / t.j. Přimda/, Taus / jsou tam tedy Domažlice dvakrát/, Bor, Miess, Tamitz /t.j. Horšovský Týn/ a Frauenberg / také ~~Přimda~~ Přimda, která je tedy rovněž na mapě dvakrát/. Místa Taus, Tamitz, Bor, Miess a Pilsen leží všechna na jedné řece. /1/.
- c/. Na mapě Petra Kaerina z roku 1620 jsou zakresleny: Ronsperg, Taus, Klenz, Piwanka, Herstein, Behmisch Weyer, Mutenin, Hostaune, Biela, Teyn Horssowsky, Stankow, Stod, ~~Wolsch~~ Wolsch/ t.j. Olše/, Prinda, Bor, Tachow, Prostibor, Strzibra, Kladra. U Hostouně vzniká pramen, který se spojuje s druhým pramenem od Pivoně a tekou pak spojeny přes hranice do Bavor. Hostouň je položen jižněji, než Mutěnin. U Olše vzniká tok, který teče směrem jihozápadním ke hranicím, těsně před hranicí protéká Bělou a za hranicí velkým rybníkem či jezerem. U Nýrska pramení tok, který protéká směrem k severu Bystřicí, Janovice, zahýbá pak k severozápadu a protéká Kdyní, načež dospěje tímž směrem skoro až k Horšovskému Týnu, kde však zatáhne ostře na severovýchod a protéká Stankovem a Stodem.
- d/. Na mapě v díle: "Theatrum orbis terrarum" od Abrahama Ortelie z roku 1568, která je kopií mapy Jana C. Criningera, jsou zakresleny Tauss, Taintz, Frauenberg/ t-j- Přimda/, Haide, Tachaw, Miess, Kladra. Za hranicemi je Retz a Waldmunchen.

U Domažlic pramení řeka, která teče směrem severozápadním k Týnu a pak směrem k severovýchodu k Plzni. Je to Radbuza, jejíhož horního toku však autor neznal. Nazval ji "Watto fl."

Na Criningerově mapě je uvedena nejen řeka Watto, ale i řeka Watta. Řeka Watta se vlévá do Vltavy u Zbraslavy proti ústí Sázavy. Vlévá se do ní u Kacerova soutok dvou řek, z nichž ~~již~~ severnější přichází od Rabštejna a teče mimo Kralovice, jižnější pak pramení nedaleko Plané a teče mimo Plasy.

Řeka Watto teče od Domažlic k Horšovskému Týnu, pak přijímá u "Kloaw" přítok tekoucí ~~z~~ od jihovýchodu. U Plzně se spojuje se Mží.

Watta je pak název řeky od Plzně, čili spojených řek Mže a Watto. Vzniklo to tím, že autor nezakreslil do mapy řeku Otavu a její zkrácená jména ^{napsal} ~~připsal~~ k toku severnějšímu ./1/.

Toto jméno se pak přenášelo v jiných dílech na různé řeky.

Tak v Schallerově Topografii jmenuje se Zubřina "Wattow". V Sommerově topografii se jmenuje "Wattowa".

K umístění jména podobně znejícího docházelo v těchto končinách snad i působením toho, že Otov se nazýval - ku př. v berní ruli z roku 1655 - Wotowa, což se přenášelo i na Černý potok, který jím protéká. V popisu Čech z roku 1622 od N.V. Lebedy z Bedrštorfu se Otov jmenuje Wottowa. Směr toku zakresleného na mapě Criningerově od Domažlic k Týnu odpovídá také povšechně nejblíže toku Černého potoka - ~~ústí~~ Čerchovky. ./1/.

Podle popisu Čech od Th. Zachariáše rovněž ze 17. století leží Ronšperk na řece Watto. ./1/.

Radbuza bývala zaměňována za Černý potok. Tak na mapě Sandrartově z roku 1666 vytéká Radbuza z jezera zvaného Böhmischer Wayer, jak byl dle M. Vogta nazýván rybník u Babylona / na počátku 18. století/. Také "Behmisch Weyer" na mapě Petra Kaerina z roku 1620 o níž byla řeč výše, je zakreslen sice jako osada, ale asi v místech Babylona a nikoli Rybníka.

Na mapě M. Vogta z roku 1712 se výtok z "Babylon lac" jmenuje Radbuza a má směr Zubřiny, ale je tam zakreslen ještě i druhý výtok, který má směr Černého potoka a spojuje se s Radbuzou u Horšovského Týna. ./1/.

Jméno Watto či Watta se jindy objevovalo i u Lže, Úslavy, Úslavy, ba i u Drnového potoka. /1/.

Ve význačném zeměpisném díle Matthaea Meriana Topografia Bohemiae Moraviae et Silesiae, vydaném ve Frankfurtě roku 1650, popisují se místa v Pivovarském podhůří a okolí takto:

Ronsberg. "Bey Tauss /Piwanke/" a nedaleko Hersteinu, v ~~Plzeňském~~ Plzeňském kraji položen. Roku 1506 zemřel pan Dobrohost "auff Teintz un und Ronsberg, ein eyfriger Liebhaber deren under beyderley Gestalt", který prý v jednom roce vystavěl kostel, zámek a hradby "umb Ronsberg" a toto místo vyzdvíhl na městečko.

Tein. / Tina, Theina/. Toho jména jsou v Čechách dvě místa. První se jmenuje "Teyn Horasawski", leží v Plzeňském kraji blízko Domažlic a Kolovče a mezi Plzní a Lesním Mlýnem proti ~~Horní~~ Horní Falci. Druhý "teyn" leží "an der Witaw".

Teinitz. /Teintz/. Leží proti Horní Falci. Když švédský generál polní maršál Jan Banner roku 1641 ležel v Horní Falci, jeho generál-major Pful a Wittenberg s osmi pluky táhl do Čech na Klatovy a vzali nejlepší místa jako Domažlice, "Teinitz" a jin podobná v okolí. ~~Sam~~ Jinak leží také jeden "Teynecz" mezi Chrudimí a "Rossunbergen". Jeden se jmenuje "Bischoff Teinitz", který švédský generálieutenant "von Königsmark" roku 1648 spolu s Domažlicí, Klatovy, Sušicí a jinými místy v Čechách při svém tažení z Horní Falce na Prahu vyplenil.

1/. Dr. Boh. Fr. Horák: Řeka Watto / Sborník měst. histor. musea v Plzni, roku 1909/.

XXI. Různé pověsti.

Anger u Grafenriedu. V Angru kdosi umíral. Na nedaleké skále stála Matka Boží a čert a přeli se o jeho duši. Čert navrhl, aby o duši hráli v kuželky. Měl první hod a osm kuželek padlo. Panna Maria - ve skále jsou dosud patrné otisky jejích nohou - porazila ale všech devět. Také otisky, kde stálo devět kuželek, je ve skále vidět. /1/.

Nový Kramolín. U sedláka byli dva skřítkové. Opatrovali mu dobytek. Všecku práci dělali v noci. Dělali ale také různé zlomyslné kousky, takže by se jich sedlák nakonec rád byl zbavil. Protože to nebylo možné, vyměnil sedlák svůj statek za jiný. Skřítkové se ale přestěhovali s ním. Zrušil proto výměnu a vrátil se. Vrátili se také. Zmizeli teprve tehdy, když jim sedlák dal k Novému roku nové šaty. /1/.

Poběžovice. Podnapilý sedlák z Ohnišovic šel z Ronšperka. V místech u dnešní Prokopské kaple slyšel volání. Volal to t. zv. "Rainsteinversetzer", přesazovač mezníků. Volal: "Kam mám ten kámen dát? Kam mám ten kámen dát?" Sedlák zavolal: "Dej ho tam, kdes ho vzal!" Tu slyšel jak padl kámen. /1/.

Poběžovice. Kdo odnáší nebo odváží polní plodiny z polí v "Utterl" ráno nebo večer, tomu se ukáže "Uterlmann". Buď jako bludička mamon nebo mlhovina vyláká jej do příkopu "Uterlgraben" který býval kdysi zarostlý neproniknutelným trnám, nebo ho zavede do níže položených bažin. Kdo ale šel na pole krást, s tím bylo nejhůř. Uterlmann mu skočil ze zadu na nůši nebo na koš a když se člověk otočil ukroutil mu hlavu. /1/.

Binhakova kaple. Mutěňínský poddaný jel s vozem do Bavor. V lese zabloudil. Báł se dravé zvěře a marně hledal cestu. Modlil se a to ho posílilo. Našel cestu a z vděčnosti daroval dost peněz, aby za ně byla na tom místě postavena kaple. /1/.

Binhakova kaple. Zaměstnanec mutěňínského panství, Antonín Binhak ze Steinlohe vybíral jednou pro vrchnost dlužné poplatky. Ztrávil

tím celý den a noc ho zastihla v lese. Tu na něj někdo třikrát vystřelil. Volal proto na pomoc Pannu Marii a slíbil, že postaví kapli. Dostal se šťastně z lesa a domů a kapli postavil. /1/.

Korytany. Za švédské vojny měl narukovat i syn sedláka z Korytan. Proto utekl a ukryl se na jedné hoře ve skalní jeskyně. Měl s sebou jídlo na několik dní. Pronásledovatelé přišli druhého dne i tam, ale šli dále, protože přes vchod byla upevněna neporušená síť pavoukova. Sběh ve strachu slíboval, že dá na skále postaviti kříž. Slib vyplnil a dal na skále postaviti železný kříž. /1/.

Otov. Za časů kolem poloviny 15. století vracel se k večeru z Bavor - z Neukirchen - rychtář z Otova, který byl husitské víry. Cestou jel kolem kapličky s mariánskou soškou. Strhl sošku a hodil ji do blízké studny. Od té doby byla pak voda v té studni hojivá. Když ale pohlédl zpět ke kapli, viděl sochu státi zase na původním místě. Opakoval to znovu se stejným výsledkem. Tu ťal po sošce mečem. Vytryskla krev. Pachatel se polekal a chtěl ujet, ale kůň se nepohnul s místa. Čtěl proto utéci pěšky, ale nemohl se hnouti. Padl proto na kolena a modlil se. Za dva dny ho našli dva kolemjdoucí ležícího před krvácející sochou. Vypověděl vše, odjel s nimi a změnil víru. /1/.

Bernstein. Bernstein bývala prý velká ves, ale jmenovala se "Am Stein". Jednou tu v okolních lesích zabil kterýsi hrabě medvěda a proto se pak ves zvala "Bärenstein". /1/.

Meclow. Před švédskou válkou býval Meclow prý městem a jmenoval se "Metzlern". /1/.

Šidlákov. Katolický majitel mutěňinského panství byl chycen protestantskými obyvateli Šidlákova a zavřen do prasečího chlívka u domu čp. 1. Katoličtí obyvatelé Korytan ho v noci vysvobodili. /2/.

Mutěnin. Na místě zvaném ~~Mutěnin~~ "Gstöss" směrem k Drahotínu tábořilo prý kdysi velké ruské vojsko a po velké bitvě jeden celý pluk zcela zmizel. V měsíčních nocích v adventu je prý slyšet bubnovat, troubit a křičet. /3/.

Mutěnin. Pod Šidlákovem k Mutěninu je mlýn "Weissmühle". V lese pod tímto mlýnem je při mokřím počasí malá bažina a tam je potopen "Stumfriedel". Ukazoval se jako velký šedivý muž s černým obličejem. Býval často v noci vidán. Byl to prý správce, který obec připravil u ~~Mutěninu~~ Mischelberg. /3/.

Erazim. Mezi Mutěním a Erazimem leží velký kámen s mnoha prohlubněmi. Čert ho kdysi chtěl hodit na mutěňinský kostel a nesl jej proto na řetězu. Protože právě udeřila dvanáctá hodina musil jej nechat padnout, kde právě byl. Na kameni jsou dosud znát otisky řetězu i čertových drápů. /3/.

Erazim. U kaple v Erazimu stojí velký kříž. Jednou šli kolem dva žebráci. Jeden klekl a modlil se. Druhý šel dále a řekl: "Jak bych se mohl modlit k dřevu ?!" Jak ale otočil hlavu ke klečícímu, zůstala mu tak otočená. Tu slíbil, bude-li toho zbaven, že poleze ke kříži po kolenou. Stalo se.

Jiný žebřák, chromý, s dvěma berlami, byl u tohoto kříže uzdraven. Nechal je tam na památku. /3/.

-
- 1/. Petr Dusík a Karlman Pöhl: Sagen aus dem Bishcofteinitz-Ronsperg-
- Hostauer Umkreise. / Planá/.
 - 2/. Ot. Schubert
 - 3/. J. Micko.

Dodatek k dílu I, kapitole XVIII:

Zdá se, že osoby uvedené Aug. Sedláčkem jako majitelé Hirštejna, t. j. Habart a Bruk / děti Brukovy / byli příslušníky větve Vítkoviců erbu růže, kteří seděli původně na tvrzi v Bradě u Plané. Brod je ves, která bývala městečkem. Západně od hřbitova je tvrziště. Seděla tu větev Vítkoviců, z nichž Vítek z Brodu byl znám v roce 1243 a Bedřich roku 1308. Bedřich byl obviněn roku 1316, že spolu s Dluhomilem Brodským zabili Ctibora z Volfštejna. Roku 1355 se připomíná Příbík z Brodu jako spolupatron kostela svojšinského spolu se sirotky ~~zemřelých~~ zemřelých Vítka a Jindřicha. Roku 1358 a 1362 je znám Vítek a Bedřich, v letech 1365 - 1370 Pešek z Brodu. /1/.

V pramenech se píše v roce 1243: "Witego de Bruck", roku 1308 "de Prukhe" a roku 1355 "de Ponte". /2/.

Při tom uvádí Sedláček mezi osobami, které se psaly "z Herštejna" ve 13. století Vítka z Herštejna a roku 1324 jeho syna Jindřicha, který držel tehdy Šitboř. /1/.

Jména Vítek a Jindřich vyskytují se tedy jak v rodě "de Bruck", tak i v rodě "z Herštejna" a jde tedy asi o jeden a týž rod. Kromě toho je v blízkosti vsi Brodu i ves Wittingreuth / Vítkov /, kde bývala také tvrz. Jméno vsi ukazovalo by na založení Vítkovici. A na této tvrzi seděl roku 1437 jakýsi pan Habart /1/. Tedy i toto Hirštejnské jméno se na také tedy zase objevuje.

Je zajímavé, že rodů z krajiny mezi Bezdrůžicemi a Planou se do Pivovského podhůří dostalo časem víc: Kolovratové, Švamberkové, páni z Gitštejna, z Volfštejna a jak se zdá tedy i "z bordu", "de Bruck".

1/. Aug. Sedláček: Hrady a zámky.

2/. Dr. Profous: Místní jména v Čechách.

Pivoň - rustikál.

Mnichov 37 hospodářů
Šitboř 30
Zámělíč 24
N.Kramolín 16
Mlýnec 18
Skláře 9

Vranov 9 hospodářů
Sezemín 8
Šibanov 8
Draženov 4

Zdánov a Valtířov jsou dominikální - místo roboty jen pochůzky.

Rybníky: násadní na 7 kop, výtažní na 5 1/2 kopy.

Řemeslníka na vsi : 1

Pole 2458,3 str, lada 71,2 str., pastviny 252,2, louky 490,1, lesy 17 str.

Mnichov: Ve výměře zahrnuto 10 str. pastvin obecních.
1 kovář v obecní kovárně, 2 mlynáři/oba mají v nájmu panské mlýny o 2 kolech s 2 pilami na nestálé vodě/
Poddaní prodávají přebytky obilí dům do Poběžovic

Šitboř: 1 učitel, 1 kovář v obecní kovárně, 1 papírník / má v nájmu panskou papírnu o 32 stoupách na nestálé vodě/
a 1 mlynář /má v nájmu panský mlýn o 2 kolech na nestálé vodě/

Zámělíč: Rybník násadní /obecní/ na 7 kop. 1 tkadlec, 1 kovář v obecní kovárně, 1 mlynář /v panském mlýně o 2 kolech na stálé vodě/. Proávají ovilí do Poběžovic.

N.Kramolín: 15 str. obecního lesa. Rybník výtažní /obecní/ na 2 kopy. 1 kovář v obecní kovárně. Proávají přebytky obilí do Poběžovic

Mlýnec: 2 str. obecního lesa. 1 kovář v obecní kovárně. Proávají obilí do Horš. Týna.

Skláře: Poddaní jsou chudí, nemívají nikdy obilí na prodej.

Vranov: Poddaní nemívají obilí na prodej.

Sezemín: 1 mlynář ve mláně s 1 kolem a pilou na nestálé vodě /nemívá zákazníky/, 1 panský mlynář v panském mlýně o 1 kole s pilou na nestálé vodě. Proávají obilí do Horš. Týna.

Šibanov: Proávají obilí do Poběžovic.

Draženov: Proávají obilí do Plané

Zdánov: Rybníky: výtažní na 3 1/2 kopy. Při panském dvoře jsou chalupníci, kteří mají dominikální pozemky. 1 panský mlynář/má v nájmu panský mlýn o 2 kolech na nestálé vodě/

Valtířov: Poddaní platí vrchnosti z osévaných polí po 7 kr, z neosévaných pozemků 3 kr.3 d. poplatků. Domky si postavili z vlastních prostředků kolem r. 1695. Nevykonávají roboty, nýbrž pracují pro vrchnost jako nádeníci.